

**Ўзбекистон Республикаси Ташқи қитисодий фаолият
Миллий банкининг 2012 йил учун
йиллик ҳисоботи**

Йиллик ҳисобот тузилиши:

1. БОШҚАРУВ РАИСИНИНГ КИРИШ СЎЗИ.....
2. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИҚТИСОДИЁТИ
РИВОЖЛАНИШИНИНГ АСОСИЙ ЯКУНЛАРИ.....
3. 2012 ЙИЛДАГИ БАНК ФАОЛИЯТИНИНГ АСОСИЙ ЯКУНЛАРИ.....
4. БАНК ХАЛҚАРО САҲНАДА.....
5. КОРПОРАТИВ БАНК
Филиаллар тармоғи.....
Кредит фаолияти.....
Ипотека ва истеъмол кредитлари бериш.....
Лойиҳаларни молиялаш.....
Кичик бизнес ва хусусий тadbиркорликни кредитлаш.....
6. ЧАКАНА БАНК
Омонат операциялари.....
Пластик карточкалар.....
7. ИНВЕСТИЦИЯ БАНКИ.....
8. БАНК ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ РИВОЖЛАНИШИ.....
9. БАНК ХОДИМЛАРИ.....
10. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ТАСВИРИЙ САНЪАТ ГАЛЕРЕЯСИ.....
11. 2013 ЙИЛ УЧУН ВАЗИФАЛАР.....
12. АУДИТОРЛИК ҲИСОБОТИ.....

Бошқарув Раисининг кириш сўзи

Кадрли мижозлар ва ҳамкорлар.

Бугун Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки Ўзбекистон бозоридаги етакчи молия муассасаси ҳисобланади ва айни пайтда халқаро саҳнада мамлакат банк тизими номидан иш олиб боради.

Ўзбекистон Республикасининг мустақиллик йиллари давомида Ўзмиллийбанк иқтисодиёт таркибан чуқур қайта қурилишини таъминловчи лойиҳаларни молиялади. Булар, нефть ҳамда металлларни қазиб олиш ва қайта ишлаш, қишлоқ хўжалиги машинасозлиги, кимё ва минерал ўғитлар ишлаб чиқариш, тўқимачилик саноати, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш, сайёҳлик, ҳаво ва темир йўл транспорти, алоқа, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш лойиҳалари ҳамда Ўзбекистон иқтисодиётининг янги қиёфасини шакллантирувчи бошқа кўплаб лойиҳалардир.

Банк ҳар йили таниқли халқаро нашрларнинг нуфузли рейтингларида қатнашиб, жаҳон банк тизимида илғор мавқеларни эгаллаб келмоқда. Миллий банк 1993 йилдан буён жаҳоннинг 1000та энг йирик банклари рейтингига кириб келмоқда. “The Banker” нашри ҳар йили эълон қиладиган бу рейтингда Миллий банк ҳозирги кунда Марказий Осиё, Россия, Марказий ва Шарқий Европанинг энг катта банклари билан бир қаторда 862-ўринни эгаллаб турибди. Бундан ташқари, 2012 йил якунларига кўра, Миллий банк “РИА-Рейтинг” Рейтинг агентлигининг версияси бўйича ўз активлари миқдорига кўра МДХдаги 100та энг йирик банк рейтингига 50-ўринни эгаллади.

Мамлакатнинг иқтисодий муҳим ҳисобланувчи барча минтақаларида жойлашган Миллий банк бўлим ва филиаллари 2,5 миллиондан ортиқ корпоратив ва хусусий мижозларга кенг доирадаги хизматлар кўрсатилишини таъминлапти.

Миллий банк мамлакатнинг иқтисодий манфаатларини тезкор аниқлашга ва бу манфаатларни имкони бор барча воситалар билан қўллаб-қувватлашга интилиши хорижий банklar ва халқаро молия муассасалари билан ўзаро манфаатли ҳамкорлик тўхтовсиз ривожланишининг кафолати бўлиб хизмат қилмоқда. Шу тариқа Ўзмиллийбанк Ўзбекистон Республикаси халқаро молия ҳамжамиятига кириб боришида фаол кўмаклашмоқда.

Банк профессионал молия муассасаси ва ўз мижозларининг ишончли ҳамкори сифатида мустаҳкам обрў қозонганлиги, шак-шубҳасиз, жаҳоннинг энг йирик банклари билан вакиллик муносабатлари тармоғи кенгайишида ёрдам берди. Чунончи, таққослаш учун айтишимиз мумкинки, 1992 йилда жаҳоннинг 83та энг катта банки билан вакиллик муносабатлари ўрнатилган эди. Ҳозир эса Миллий банкнинг вакиллик тармоғи жаҳоннинг 80 мамлакатига мансуб қарийб 662та халқаро молия муассасасини қамраб олган. Ўзмиллийбанк ҳамкорларининг географияси ғоят кенг бўлиб, у МДХ мамлакатлари, Ғарбий ва Шарқий Европа, Америка, Осиё, Яқин Шарқ, Африка ва Австралияни ўз ичига олади.

Ҳар қандай мамлакат иқтисодиётининг ривожланиши кенгайтирилган такрор ишлаб чиқариш жараёнини таъминловчи, янги қийматлар, янги иш ўринлари ва янги ишлаб чиқариш ҳамда истеъмол талабини вужудга келтирувчи инвестиция лойиҳалари амалга оширилишига таянади. Инвестиция лойиҳаси молиялана олиши, яъни лойиҳа мақбул (рақобатли) шартларда зарур молиявий ресурсларни жалб этишга ҳамда улар лойиҳа хатарларига адекват бўлган фойда нормаси билан қайтарилишини таъминлашга қодирлиги уни амалга оширишнинг энг муҳим омили (кўпинча эса умуман мумкин ёки мумкин эмаслиги омили) ҳисобланади.

Инвестициялар лойиҳаларни молиялаш воситасида ташкил этилиши, биринчи навбатда анъанавий кредитлашга нисбатан кўпроқ имкониятлар беради. Чунки бунда қўлланиладиган схемалар мослашувчанроқ ва хилма-хилдир.

Ҳозирги кунда Миллий банк кредитлари республика иқтисодиётининг амалда барча тармоқларида қўлланилмоқда. Лойиҳаларни молиялаш натижасида тармоқларда ишлаб чиқариш кўрсаткичлари ўсишига эришилди.

Бундан ташқари, Миллий банк хорижий банклар билан бир қанча қарз битимлари тузган. Агросаноат комплекси, телекоммуникациялар ва компьютер технологиялари, соғлиқни сақлаш соҳасини ривожлантиришга йўналтирилган бу лойиҳалар келгуси йилларда молияланади.

Миллий банк етакчи халқаро молия муассасалари ва хорижий тижорат банкларининг кредит йўналишларини жалб этар экан, айниқса замонавий технологиялар ва ноу-хауларни молиялаш борасида кичик бизнес ҳамда хусусий тадбиркорлик субъектларининг асосий кредитори бўлиб қолган.

1996 йилга қадар саноатнинг экспортга ишловчи соҳаларидангина иборат бўлган Ўзмилийбанк миқозлар базаси ҳозирги кунда Банкнинг кредит портфелида устувор мақом олган кичик ва хусусий корхоналар ҳисобига кенгая бошлади.

Ўтган даврда Миллий банк ЕТТБ, ОТБ, КФВ, ХМК, ОПЕК Фонди, ИТБ, Корея Эксимбанки ва ХДТБ каби жаҳон миқёсида ишловчи молия ташкилотларининг бир қанча кредит йўналишларини жалб этди. Шу тадбирлар натижасида молияланган лойиҳалар республикага импорт қилинадиган товарлар ҳажмини камайтириш ҳамда экспортни кўпайтиришга, кичик бизнеснинг ЯИМдаги улушини оширишга хизмат қилиб, мамлакат ташқи савдо балансида ижобий сальдога эришишда кўмаклашди.

Бугунги кунда Банк минтақавий бўлимлар ва филиалларда аҳолига банк хизматларини тақдим этиш ҳисобига ўз бизнесининг чакана йўналишини фаол ривожлантиришда давом этаяпти. Филиаллар тармоғи ҳам доимий равишда кенгайиб бормоқда.

Миллий банк бир томондан, бутун дунёдаги молия ташкилотлари билан банклараро муносабатлар зарур даражада бўлишини таъминлаш, иккинчи томондан эса республика ичида ўз миқозларига юқори сифатли хизматлар кўрсатиш ва уларга барча зарур хизматлар тақдим этилишини таъминлаш мақсадида, жаҳонда қабул қилинган стандартларга мувофиқ ахборот тизимларини ривожлантирмоқда. Амалий дастурий маҳсулотларни ишлаб чиқиш ва модернизациялаш ҳамда ишлаб турган автоматлаштирилган банк тизимларини модернизациялаш ишлари доимий равишда олиб борилаяпти.

Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки Ўзбекистонда барқарор иқтисодий ўсиш ҳамда мамлакатнинг халқаро иқтисодий саҳнадаги муносиб мавқеи мустаҳкамланишини таъминлашда асосий роль ўйнамоқда. Халқаро молия бозорида ҳозирги кунда юзага келган ҳолатга мувофиқ давлатнинг макроиқтисодий устувор мақсадларини амалга оширишга қаратилган Ўзмилийбанк стратегияси энг мақбул тарзда шакллантирилган. Банкнинг тижорат натижалари барқарор ўсиб бораётганлигига ҳеч қандай шак-шубҳа йўқ. Бу эса, бундан буён ҳам ривожланишни ҳамда минтақада эгаллаб турилган пешқадамлик мақелари янада мустаҳкамланишини кафолатлайди.

Бошқарув номидан ва шахсан ўз номидан Банк миқозлари ҳамда ҳамкорларини уларнинг ишончи ва узоқ йиллар мобайнида биз билан биргаликда амалга ошириб келаётган самарали ишлари учун миннатдорчилик билдирмоқчиман. Биз сизлар билан ҳамкорликни ғоят қадрлаймиз!

Ҳурмат билан,
Бошқарув Раиси
С.Раҳимов

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИҚТИСОДИЁТИ РИВОЖЛАНИШИНИНГ АСОСИЙ ЯКУНЛАРИ

Ўтган йилга яқун ясар эканмиз, жаҳон иқтисодиётида жиддий муаммолар сақланиб қолаётганига қарамай, Ўзбекистон 2012 йилда мамлакат иқтисодиётини барқарор саръатлар билан ривожлантиришни давом эттирди, аҳолининг турмуш даражаси тўхтовсиз ўсиб боришини таъминлади, жаҳон бозоридаги мавқени мустаҳкамлади.

Мамлакатнинг ялпи ички маҳсулоти 8,2%, саноат ишлаб чиқариши ҳажми 7,7%, кишлоқ хўжалиги 7%, чакана товар айланмаси ҳажми 13,9% ўсди.

Макроиқтисодий барқарорлик ва иқтисодиёт мувозанати таъминланди.

Экспорт ҳажми сезиларли даражада – 11,6% ошди, экспорт қилинаётган маҳсулотлар тузилиши ва сифати яхшиланмоқда. Бунинг натижасида хом ашё ҳисобланмайдиган тайёр маҳсулотлар улуши 70%дан кўпроқни ташкил этди. Ташқи савдо айланмасидаги ижобий сальдо 1 миллиард 120 миллион доллардан ортиқ бўлди.

Пул қадрсизланиши суръатлари режалаштирилган даражада сақланиб турди ва 7%дан ошмади.

Шуниси диққатга сазаворки, солиқ юки камайтирилиши билан бир вақтда давлат бюджети даромадлари ўсиши таъминланди.

2012 йилда кичик корхоналар ва микрофирмалар учун ягона солиқ тўлови ставкалари 6%дан 5%га туширилди, яқка тартибдаги тадбиркорлар учун қатъий белгиланган солиқ ставкаси ўртача икки баравар пасайтирилди.

Давлат бюджетининг даромад қисми барча кўрсаткичлар ва тушум манбалари бўйича бажарилди, эришилган профицит ЯИМга нисбатан 0,4%ни ташкил этди.

Давлат бюджетининг ижтимоий йўналиши сақланиб қолаётганлиги унинг ўзига хос хусусияти бўлди. Давлат томонидан амалга оширилаётган барча харажатларнинг тахминан 59,2% ижтимоий соҳани ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш чораларини молиялашга, жумладан унинг 34% таълим соҳасига ва 14,5% соғлиқни сақлаш соҳасига йўналтирилди.

Асосий сармоёга йўналтирилиб, ҳажми ортиб бораётган инвестициялар мамлакат иқтисодиёти доимий юқори суръатлар билан ўсишининг энг муҳим манбаи бўлди. Бу кўрсаткич 2012 йилда ЯИМга нисбатан 22,9%ни ташкил этди.

Мамлакатимизнинг ўзида ва хориждан эквивалентда 11,7 миллиард доллар ҳажмидаги инвестициялар жалб этилди. Бу эса, аввалги йилдагига нисбатан 14% ортиқ. Бунда барча инвестицияларнинг 22%дан кўпроғи ёки 2,5 миллиард доллардан ортиқ қисмини хорижий инвестициялар ташкил қилган бўлиб, шунинг 79%дан кўпроғи тўғридан-тўғри хорижий инвестициялардир.

Ўтган йили барча инвестицияларнинг қарийб 74% корхоналар қурилишига, аввало ишлаб чиқаришни модернизациялаш ҳамда янгилаш билан боғлиқ дастурлар ва лойиҳаларни амалга оширишга йўналтирилди.

Фақат ўтган йилнинг ўзида ўзлаштирилган капитал қўйилмаларининг умумий қиймати 1,6 миллиард доллардан ошадиган 205та йирик инвестиция объекти қуриб битказилди.

2012 йилда яқунига етказилган энг катта объектлар орасида Япониянинг “Мицубиси” компанияси ишлаб чиқарган, қуввати 478 мВт бўлган Навоий ИЭСдаги буғ-газ қурилмаси ишга туширилганлигини алоҳида таъкидлаб ўтиш жоиздир.

Тўла-тўқис мамлакатнинг ўз маблағлари ҳисобидан молияланган ушбу лойиҳа амалга оширилганлиги йилига қўшимча равишда 2,8 миллиард кВт соат электр-энергияси ишлаб чиқарилишини таъминлаш ва айни пайтда шартли ёқилғи қиёсий сарфини 1,8 баравар камайтириш, йилига 400 миллион куб метр миқдоридаги газ ёки 110 миллион доллардан ортиқ маблағ тежалишини таъминлаш имконини беради.

Автомобилсозлик саноатида Германиянинг жаҳонга машҳур “МАН” компанияси билан биргаликда Самарқанд вилоятида йилига 3 мингта машина ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган юк автомобиллари ишлаб чиқариш янги комплексини вужудга

келтириш лойиҳасининг иккинчи босқичи ниҳоясига етказилди. Юксак технологияларга асосланган, энг юқори жаҳон стандартлари бўйича жиҳозланган корхона вужудга келтирилди. Бу корхона оғир юк ташийдиган энг замонавий автомобиллар ишлаб чиқариб, мамлакатимизнинг эҳтиёжини қондирибгина қолмасдан, айти пайтда улар экспорт қилинишини ҳам таъминламоқда.

Муборак Газни қайта ишлаш заводида йилига 258 минг тонна суюлтирилган газ ва 125 минг тонна конденсат ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган заводнинг биринчи навбати ишга туширилди, шунингдек “Шўртоннефтгаз” корхонасида йилига 50 минг тонна суюлтирилган газ чиқара оладиган пропан-бутан аралашмаси тайёрлаш қурилмаси фойдаланишга топширилди.

Дехқонобод калийли ўғитлар заводининг 250 миллион доллар қийматидаги 2-навбати қурилиши давом этмоқда. У корхона қувватини йилига 600 минг тонна калийли ўғит ишлаб чиқариш даражасига етказиш имконини беради. Шунинг 350 минг тоннадан кўпроғи экспорт қилинади.

2012 йилда Сурғил кони негизида ҳатто жаҳон андозалари бўйича ҳам ноёб ҳисобланувчи Устюрт Газ-кимё комбинати қурила бошланди. Унинг умумий қиймати 25 миллиард доллардан кўпроқни ташкил этади. Объект қурилиши 2016 йилда ниҳоясига етказилади ва 4,5 миллиард куб метр табиий газ қайта ишланишини, айти пайтда 400 минг тонна полиэтилен ва 100 минг тонна полипропилен ишлаб чиқарилишини таъминлайди.

2012 йилда истиқболда улкан аҳамият касб этувчи, қиймати 4 миллиард АҚШ долларидан кўпроқни ташкил этадиган катта миқёсли лойиҳа амалга оширила бошланди. Бу лойиҳага кўра Жанубий Африканинг “Сасол” компанияси ва Малайзиянинг “Петронас” корпорацияси билан биргаликда тозаланган метан асосида сунъий суюқ ёнилғи ишлаб чиқарилади. Сунъий суюқ ёнилғи – “премиум-класс” тоифасидаги суюлтирилган газ, авиакеросин ва дизель ёнилғиси ишлаб чиқарувчи бундай корхоналар дунёда бармоқ билан санарлидир.

Ўтган даврда 500 километрга яқин замонавий тўрт йўлкали автомобиль йўллари барпо этиш ва реконструкциялаш ишлари якунланди. Бу йўлларнинг 163 километри цемент-бетон билан ва 335 километри асфальт-бетон билан қопланди.

Узунлиги 116 километр бўлган Гулистон-Оҳангарон автомобиль йўли, Қўқон шаҳрини айланиб ўтувчи автомобиль йўли фойдаланишга топширилди, Самарқанд, Тошкент, Қарши ва Олот шаҳарларини боғловчи йўл участкалари реконструкцияланди.

Темир йўл транспорт коммуникацияларини янада ривожлантириш ишлари жадал олиб борилди, режалаштирилган темир йўл участкаларини электрлаштириш лойиҳалари изчиллик билан амалга оширилмоқда. Бу ишлар поездлардан фойдаланиш харажатларини 20%гача қисқартириш, йўловчи ва юк ташийдиган поездлар тезилигини 1,3 баравар ошириш имконини беради, 830 километр масофага чўзилган Тошкент-Термиз темир йўлини тўлиқ электрлаштириш учун имконият яратади.

Телекоммуникация тармоқларини ривожлантириш ва модернизациялаш бўйича кўзда тутилган инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш доирасида узунлиги 180 километрдан кўпроқни ташкил этувчи Бойсун-Денов, Ургут-Шаҳрисабз толали оптик алоқа линиялари ишга туширилиши таъминланди.

Фарғона, Навоий, Сирдарё ва Сурхондарё вилоятларида телеузатгичлар ўрнатиш йўли билан рақамли телевидениега босқичма-босқич ўтилди. Бундай қилиниши натижасида рақамли телевидениедан фойдаланиш имконига эга бўлган аҳоли 42%га етди.

Янги ташкил этилган “Навоий” ва “Ангрен” эркин индустриал иқтисодий зоналари бугунги кунда мамлакат ишлаб чиқариш салоҳияти модернизацияланишини таъминловчи лойиҳалар амалга оширилишида алоҳида ўрин тутмоқда.

Ўтган 2012 йилда мамлакат аграр секторининг амалда барча тармоқларида жиддий илгари силжишлар кузатилди.

Деярли ҳамма асосий қишлоқ хўжалиги экинлари – дон, пахта, сабзавот, полиз экинлари ва узумдан юқори ҳосил олинди. Мамлакатимиз деҳқонлари 3 миллион 460 минг тоннадан ортиқ пахта хом ашёси, 7 миллион 500 минг тонна ғалла, 2 миллион тоннадан

зиёд картошка ва 9 миллион тоннадан ортиқ сабзавот-полиз маҳсулотларини йиғиб олдилар.

Хорижий мамлакатларнинг тажрибасини чуқур ўрганган ҳолда қишлоқ хўжалигини иқтисодий ислоҳ этиш бўйича қатъий чоралар кўрилгани, бозор муносабатлари жорий этилгани ва қишлоқ жойларда хусусий мулк шакли ривожлантирилгани, фермерлик ҳаракатини ривожлантириш учун ҳуқуқий, ташкилий ва молиявий шарт-шароит яратилгани бундай юқори натижаларга эришиш имконини берган асосий омиллардир, десак муболаға бўлмайди.

Ҳозирги кунда фермер хўжалиги ҳақли равишда қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришининг етакчи бўғини ва асосий ташкилий шакли ҳисобланади. Фермерлик ҳаракати 66 мингдан зиёд фермер хўжалиklarини бирлаштирган бўлиб, шудгорланадиган барча ерларнинг 85%дан ортиғи уларнинг улушига тўғри келади. Бу ерларда қишлоқ хўжалиги маҳсулотининг асосий қисми етиштирилади.

Кейинги йилларда қабул қилинган қонунлар ва норматив ҳужжатлар фермер хўжалиklarининг ваколатларини анча кенгайтди.

Шу билан бирга эътироф этиш керакки, Фермер хўжалиklари уюшмаси шаклида мавжуд бўлган фермерлик ҳаракатининг ташкилий тузилиши қишлоқ хўжалигини ислоҳ этиш ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши самарадорлигини ошириш жараёнларига, фермерлар олдида турган вазифалар ҳал этилишига кўрсатган таъсир жуда кам эди.

Фермерлик тарихий илдизларга эга бўлган мамлакатларнинг тажрибасини ўрганиш асосида Уюшма Ўзбекистон Фермерлар кенгашига айлантирилди, вилоятлар ва туманлардаги фермерлар кенгашлари эса ушбу тузилмаларнинг ҳуқуқ ва ваколатларини жиддий равишда кенгайтдилар ва бу ғоят муҳим аҳамиятга эга эди.

Ҳозирда фермер хўжалиklarини ташкил этиш ва қайта ташкил қилиш, уларга ер участкаларини узоқ муддатли ижарага бериш, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари фермер хўжалиklarини ривожлантириши ва уларнинг иши билан боғлиқ норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини қабул қилиши билан боғлиқ амалда биронта ҳам масала фермерлар кенгашларининг бевосита иштирокисиз ҳал этилиши мумкин эмас.

Кенгашлар жойлардаги давлат ва хўжалик бошқаруви, давлат ҳокимияти органлари билан ҳам, тайёрловчи, таъминотчи ва хизмат кўрсатувчи ташкилотлар билан ҳам муносабатларда, шунингдек ишлар судларда кўриб чиқиладиганда фермерларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қиладилар.

2012 йилда хизмат кўрсатиш соҳаси жадал суръатлар билан ривожланди. Аҳолига кўрсатилган хизматлар ҳажми деярли 15% ўсди, унинг мамлакат ЯИМдаги улуши эса, бугунги кунда 52%дан кўпроқни ташкил этмоқда.

Айни пайтда юқори технологияларга асосланган ва бозор билан боғлиқ хизмат турлари айниқса катта суръатлар билан ўсаяпти. Булар, хусусан, алоқа ва ахборотлаштириш хизматлари – 24,5%, компьютерларни дастурлаш – 18%, технологик ускуналарни таъмирлаш ва уларга хизмат кўрсатиш – 17%, молия-банк хизматлари – 17,6%.

Барқарор макроиқтисодий ривожланиш шароитида мамлакат иқтисодиётида банк тизими тобора муҳимроқ аҳамият касб этмоқда. Ўтган йили мамлакат банк-молия тизимининг ликвидлигини янада мустаҳкамлаш ва барқарорлигини ошириш борасида катта ишлар бажарилди.

2012 йилда банк тизимининг жами сармояси 24,3%, кейинги уч йил мобайнида эса 2 баравар кўпайди.

Ҳозирги вақтда сармоя етарлилиги даражаси 24%ни ташкил этмоқда. Бу эса, умумий қабул қилинган халқаро стандартлардан 3 баравар кўп. Банк тизимининг ликвидлиги 2012 йил якунларига кўра 65%дан кўпроқни ташкил этди. Бу кўрсаткич талаб қилинадиган энг кам даражадан 2 баравар ортиқдир.

Агар 2010 йилда республиканинг атиги 13та тижорат банки ижобий халқаро рейтингларни олган бўлса, ҳозирги кунда улар сони 28тага етди.

Аввалги йилларда бўлгани каби, Банк фаолиятида унинг инвестициялар билан боғлиқ йўналишига катта эътибор қаратилди.

2012 йилда иқтисодиётнинг реал секторига йўналтирилган кредитлар ҳажми аввалги йилдагига нисбатан 1,3 баравар кўпайди. Берилган кредитларнинг 76%дан ортиғи – муддати уч йилдан кўп бўлган узоқ муддатли кредитлар.

2012 ЙИЛДАГИ БАНК ФАОЛИЯТИНИНГ АСОСИЙ ЯКУНЛАРИ

Ҳозирги кунда Ўзбекистон Республикасида молия тизимини қарор топтириш ва мамлакат банкларини институционал ривожлантириш масаласига жуда жиддий эътибор берилаяпти.

Мустақиллик йилларида Ўзбекистон банк тизими катта йўлни босиб ўтиб, молиявий тизим қарор топишидаги муаммоларни муваффақиятли ҳал этди, иқтисодиётга инвестицияларни жалб этди ҳамда ҳукуматнинг ижтимоий дастурларини қўллаб-қувватлади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2011-2015 йилларда республика молия-банк тизимини янада ислоҳ қилиш ва барқарорлигини ошириш ҳамда юқори халқаро рейтинг кўрсаткичларига эришишнинг устувор йўналишлари тўғрисида” 2010 йил 26 ноябрдаги ПҚ-1438 сонли қарори қабул қилинганлиги банк соҳасида амалга оширилаётган ислохотлар давом этишига хизмат қилган муҳим ҳужжатлардан бири бўлди. Бу ҳужжатда республика банк-молия тизимини янада ислоҳ эҳтиш ва барқарорлигини оширишнинг асосий йўналишлари белгилаб берилди. Хусусан, қарорда тижорат банкларини янада капиталлаштириш, бу соҳага хусусий сармояни жалб этиш, ресурс базасини ошириш, активлар сифатини яхшилаш, банк ишини такомиллаштириш ҳисобига банкларнинг молиявий барқарорлиги ҳамда ликвидлигини Базель кўмитаси белгиланган халқаро стандартлар талабларига мувофиқ ошириш зарурлиги таъкидланган.

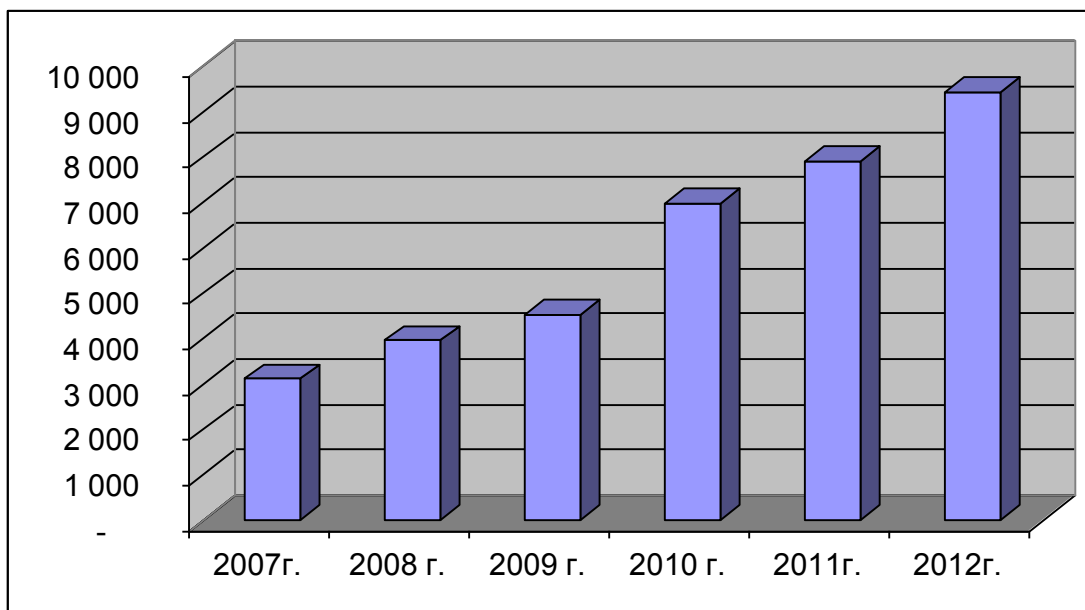
2012 йил якунларига кўра Ўзбекистон Республикаси тижорат банкларининг сармояси етарлилиги даражаси 24%ни ташкил этди. Бу эса Банк назорати бўйича Базель кўмитаси томонидан белгиланган 8 фоизлик халқаро нормага нисбатан 3 баравар кўпдир. Тижорат банкларининг жорий ликвидлик нормативи 2012 йил якунлари бўйича 65%дан ортиқ бўлди. Бу эса, Ўзбекистон Республикасида 30% ҳажмида белгиланган нормадан 2 баравардан зиёд кўпдир.

Барқарор иқтисодий ўсишни таъминлашга қаратилган ўзгартишлар чуқурлаштирилиши аҳолининг банкларга бўлган ишончини мустаҳкамлаш ҳамда уларни ишончли молиявий шерикларга айлантириш учун зарур шарт-шароит яратиш имконини берди.

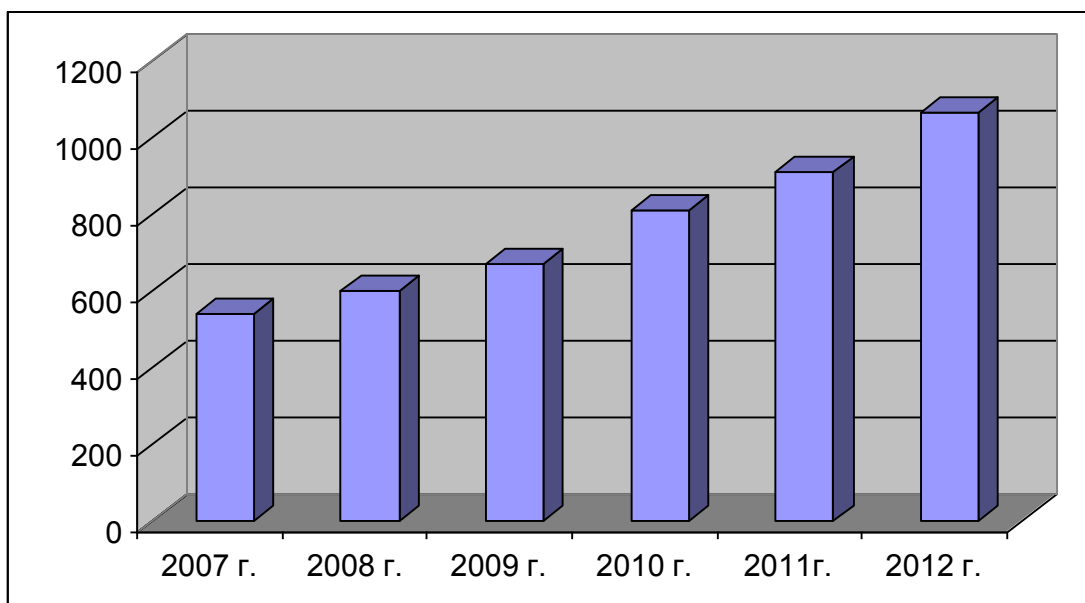
Улар орасида Ўзбекистон Республикаси банк фаолиятининг барча соҳаларида етакчи мавқеларни эгаллаб келаётган Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки энг каттаси ҳисобланади.

2012 йилда банкнинг мижозлар базаси анча кенгайди, мижозлар умумий сони 2 755, 7 мингтагача кўпайди ёки аввалги йилнинг шу даврдагига (2 636,4 минг) нисбатан 4,5% ошди.

Миллий банкнинг жамлама баланси миллий валюта – сўм эквивалентида 2007 йилдан 2012 йил охиригача бўлган даврда 6 325 млрд. сўм ёки 3 баравар кўпайди. 2012 йилда эса 1 521 млрд. сўм ёки 19,2%ни ташкил этди.

2007-2012 йиллар даврида Миллий банкнинг миллий валюта – сўм эквивалентидаги сармояси (субординацияланган облигацияларни ҳисобга олганда) 524 млрд. сўм ёки 2 баравар кўпайиб, 2012 йилдаги ўсиш 17%ни ташкил этди.

Миллий стандартлар бўйича 1-даражали сармоя ва умумий сармоя етарлилиги кўрсаткичлари энг кам зарур кўрсаткич (тегишлича 5% ва 10%)дан юқори бўлиб, 2007-2012 йиллар даврида қуйидаги рақамларни ташкил этди:

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1-даражали сармоя етарлилиги кўрсаткичи (%)	29,9	28,8	23,6	23,9	26,1	23,5
Умумий сармоя етарлилиги кўрсаткичи (%)	29,2	27,8	10,8	25,4	26,8	24,9

Юксак даражадаги капиталлашув шарофати билан Миллий банк ўзининг мижозлар базасини кенгайтириш учун катта резервга эга бўлиб турибди.

Активлар ва пасивларни бошқариш

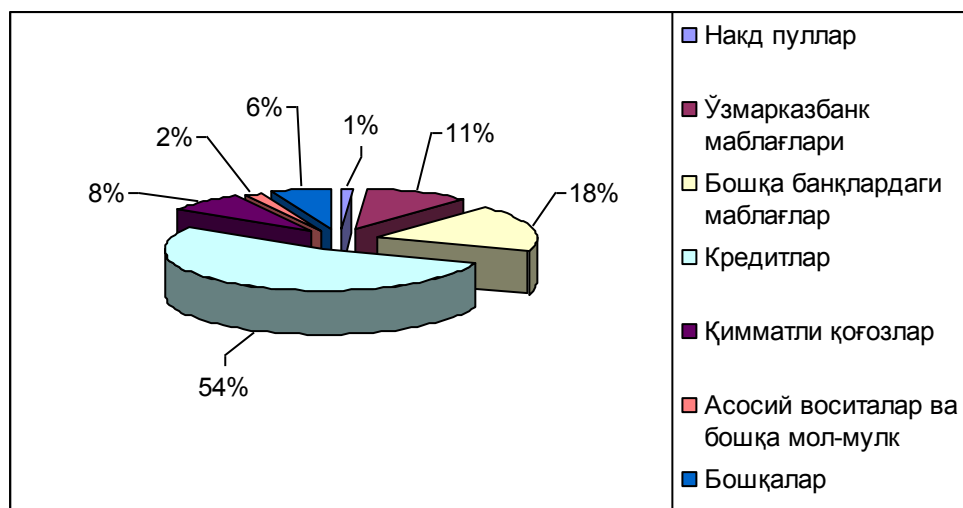
Активлар ва пасивларни бошқариш соҳасидаги асосий вазифа ташқи муҳит ҳамда активлар ва пасивларнинг тузилишига қараб ҳосил бўладиган хатарларни бошқариш ва уларни назорат қилиш усуллари ёрдамида Банкнинг жорий ва стратегик мақсадлари бажарилишини таъминлашдан иборатдир.

Банк юритаётган активлар ва пасивларни бошқариш сиёсатининг бош мақсади барқарор молиявий натижага эришиш, капиталлашув даражасини ошириш, пул оқимларини қоплаш учун ликвидликнинг зарур даражасини сақлаб туриш, ҳар бир мижознинг юқори сифатли ва ишончли банк хизматларига бўлган эҳтиёжини қондириш; омонатларни жамғариш ва иқтисодиётга инвестициялаш, Ўзбекистон Республикасининг иқтисодиётини ривожлантиришда кўмаклашиш, хатарни йўл қўйиш мумкин бўлган даражадан оширмаган ҳолда маблағлар жойлаштирилишидан олинадиган даромадларни кўпайтириш ва мақбуллаштириш, банк активлари ва пасивларининг муддатлар бўйича тузилиши мувозанатда бўлишига эришишдан иборат.

Банк ўз олдига қўйилган мақсадларга қуйидагилар ҳисобидан эришади:

- сармоя етарлиги ва ликвидликни назорат қилиш;
- сармоя базасини актив операциялар ўсишига адекват тарзда кўпайтириш;
- баланс янада ўсишини таъминлаш;
- эҳтимолий хатар даражасини чеклаган ҳолда энг катта даромад олиш мақсадида баланснинг энг мақбул тузилишини шакллантириш;
- мижозлар базасини кенгайтириш (бу кўрсаткич 2012 йил якунларига кўра қарийб 2,7 миллионта корпоратив ва чакана мижозларни ташкил этди);
- мижозларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш;
- стандарт технологияларни ҳар бир мижозга индивидуал ёндашув билан уйғунлаштирган ҳолда мижозлар билан ишлаш мафкурасини такомиллаштириш;
- операцияларнинг рентабеллиги ҳамда бозор шароитига берилган баҳога асосланган ҳолда ягона фоиз ва тариф сиёсатини ҳаётга тадбиқ этиш;
- мижозлар ишончи, хизмат кўрсатиш тарихи, анъаналари ва тажрибаси каби рақобат афзалликларидан самарали фойдаланиш;
- ресурсларни тезкор қайта тақсимлаш ҳамда кўп филиалли мижозларга комплекс хизматлар кўрсатиш имконияти ва бошқалар.

2012 йил натижалари бўйича Миллий банк нетто активлари тузилиши қуйидаги графикда фоиз ҳисобида кўрсатилган:

2012 йил 31 декабрдаги ҳолатга кўра, банк активлари 9.450 млрд. сўмни ташкил этди. Даромадли активлар аввалги йил натижаларига нисбатан 18,5% кўпайди.

Активлар тузилишида кредит операциялари катта қиёсий салмоққа эга – Банкнинг барча нетто активларининг 54%. Банк аввало иқтисодиётнинг базавий тармоқларида модернизациялаш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш жараёнларини кредитлар билан ҳар томонлама қўллаб-қувватлаяпти; кичик ва хусусий тадбиркорлик субъектлари ривожланишини рағбатлантираяпти; хизмат кўрсатиш ва касаначилик соҳаси тармоқларини ривожлантиришда кўмаклашаяпти, шунингдек минтақаларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурлари кредитлар билан қўллаб-қувватланишини таъминламоқда ва ҳ.к.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банкидаги вакиллик, мажбурий резервлаш, активлар бўйича эҳтимолий йўқотишлар ўрнини қоплаш ҳисобварақларида қолдиқлар мавжуд бўлиб, улар улуши барча активларнинг 11%ни ташкил этди.

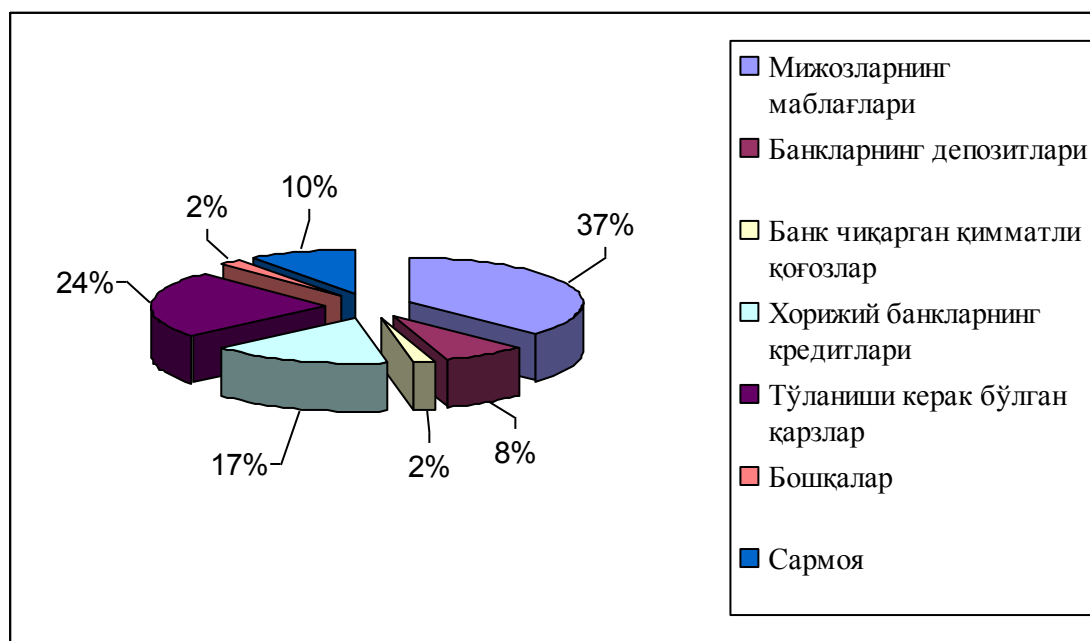
Бошқа банклардаги маблағлар 18%ни ташкил қилди. Ҳам ички, ҳам халқаро пул бозорларида депозитларни жойлаштириш ишлари мамлакатлар, банклар ҳамда банк маҳсулотлари бўйича белгиланган хатар лимитлари доирасида олиб борилмоқда.

Инвестициялар ва қимматли қоғозларга қўйилмалар 8%ни ташкил этди.

Банкнинг асосий воситалари ва бошқа мол-мулкнинг активлар умумий тузилишидаги улуши 2%ни ташкил қилди.

Банк пассивларининг 90% мажбуриятларга ва 10% сармоёга тўғри келади.

2012 йил натижалари бўйича Миллий банк пассивлари тузилиши қуйидаги графикда фоиз ҳисобида кўрсатилган.

Умумий пассивларнинг 17%, тўланиши керак бўлган қарзларнинг 24% хорижий банклар берган кредитлар улушига тўғри келади. Кейинчалик кредитлар сифатида қайта молиялаш учун жалб этилган маблағларнинг умумий улуши 41%ни ташкил этди. Бу эса, Миллий банк Ўзбекистон иқтисодиётига хорижий инвестициялар ва қарзларни жалб этиш борасида Республика Ҳукуматининг агенти вазифасини бажараётганлиги билан боғлиқдир.

Мижозлар маблағларининг улуши 37%, шу жумладан аҳоли омонатлари 5,5%, Банк чиқарган қимматли қоғозлар 2%, Банкнинг депозитлари 8%, сармоё 10%ни ташкил этди.

Пассивларни бошқаришни мақбуллаштириш мақсадида қуйидаги чоралардан фойдаланилмоқда: ликвид позицияни сақлаб туриш учун контрагент банклар томонидан

Миллий банкка кредит йўналишлари очиш; жойлаштириш муддатларига мос келадиган жалб этиш муддатлари бўйича ресурс базасини диверсификациялаш; маблағларнинг ўртача қолдиғи барқарорлигини ҳамда улар ўтроқлиги даражасини аниқлаш учун коэффицентлар тизими орқали мижозлар маблағларини таҳлил қилиш ва бошқалар.

Банк пассивлари тузилишининг ўзига хос хусусияти у хорижий инвестициялар ва қарзларни Ўзбекистон иқтисодиётига жалб қилиш бўйича Республика Ҳукуматининг агенти вазифасини амалга ошираётганлиги билан боғлиқ.

Активлар ва пассивларни бошқариш нарх сиёсати (фоиз, тариф сиёсатлари) билан узвий боғлиқдир. Зеро у самарали фаолиятни таъминлаш, фойдалилик билан ликвидлик ўртасидаги энг мақбул балансни сақлаб туришда ҳал қилувчи роллардан бирини ўйнайди ва шу тариқа умумиқтисодий барқарорликни таъминлайди, Банк мижозлари учун банк маҳсулотларининг жозибadorлигини белгиловчи омиллардан бири ҳисобланади.

Бизнес-режа асосида, макроиқтисодий омилларни, бозордаги шарт-шароитни ҳисобга олган ҳолда депозит омонатлари ва кредитлар бўйича базавий фоиз ставкаларининг миқдорлари тўғрисида қарорлар қабул қилинади.

Активлар ва пассивларни, уларнинг фоизлар борасидаги таъсирчанлигини бошқариш Банк балансини бошқаришнинг муҳим воситаларидан бири ҳисобланади ва у фоиз маржасининг даражаси барқарорлигини таъминлайди.

Қўйилмалар/маблағларни қабул қилиш, сармояни шакллантириш масалалари кўриб чиқиладиганда Банк томонидан стратегик ва жорий ривожланиш режаларидан ташқари, Ҳукуматнинг Ўзбекистон банк-молия тизими молиявий барқарорлигини оширишга қаратилган қарорлари, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг тартибга солувчи талаблари эътиборга олинади.

Бундан ташқари, Банк ўз фаолиятида мамлакатлар учун лимитлар, вакил банклар учун лимитлар, пул ва валюта бозорларидаги операциялар учун лимитлар, савдони молиялаш, валюта операцияларини очиш лимитлари каби ва бошқа соҳаларда хатар лимитларини белгилаш ва назорат қилишнинг ўзи ишлаб чиққан тизимларига таянади.

Миллий банк Ўзбекистон Республикаси Марказий банки талабларига кўра белгиланган иқтисодий нормативларни зарур даражада сақлаб турибди.

БАНК ХАЛҚАРО САҲНАДА

Минтақавий ҳамкорликни, жумладан халқаро молия муассасаларининг маблағларини жалб этган ҳолда фаоллаштиришда банк тизими муҳим роль ўйнаши керак. Шу сабабли, Ўзбекистон Миллий банкининг тажрибаси, ресурслари ва пухта йўлга қўйилган алоқалари мазкур соҳага йўналтирилган.

Хорижий банклар ва халқаро молия муассасалари билан ҳамкорликни изчил ривожлантириб келаётган Миллий банк Ўзбекистон Республикаси халқаро молия ҳамжамиятига кириб боришида фаол кўмаклашмоқда. Банк ўз шерикларининг Ўзбекистон билан ҳамкорликка бўлган иқтисодий қизиқишларини тезкор аниқлашга ҳамда уларни ўз ихтиёридаги барча воситалар билан қўллаб-қувватлашга интиляпти.

Банк хорижий банклар ва халқаро молия муассасалари (ХММ) билан ҳамкорлик доирасида икки томонлама ҳамкорлик бўйича эришилган натижаларни янада ривожлантириш ва мустаҳкамлаш ишларини олиб борапти. Қуйидагилар хорижий банклар орасида Ўзмилийбанк билан вакиллик муносабатлари ўрнатган асосий банклар ҳисобланади: Германиянинг Commerzbank AG ва Deutsche Bank AG банклари, Американинг J.P.Morgan Chase ва Citibank, Швейцариянинг Credit Suisse ва UBS, Япониянинг Bank of Tokyo Mitsubishi UFJ (BTMU) ва Sumitomo Mitsui Banking Corporation (SMBC), Россиянинг «Азия-Инвест Банк» ЁАЖ ва «Банк ВТБ» ЁАЖ банклари; халқаро молия муассасалари орасидаги асосий ҳамкорлар – Хитой Давлат Тараққиёт банки (ХДТБ), Хитой Экспорт-импорт банки (Хитой Эксимбанки), Корея Экспорт-импорт банки (Корея Эксимбанки), Ислон Тараққиёт банки (ИТБ), Осиё Тараққиёт банки (ОТБ), Япония Халқаро ҳамкорлик банки (JBIC), Халқаро молия корпорацияси (ХМК).

Банк ҳар йили машҳур халқаро нашрларнинг нуфузли рейтингларида қатнашиб, жаҳон банк тизимида илғор мавқеларни дадил эгаллаб келмоқда. Миллий банк «The Banker» нашри томонидан ҳар йили эълон қилинадиган жаҳоннинг 1000та энг йирик банки рейтингига 1993 йилдан буён кириб келмоқда. 2012 йил яқунларига кўра, Ўзмилийбанк Россиянинг «РИА-Рейтинг» рейтинг агентлиги версиясига кўра ўз активлари ҳажми бўйича МДХдаги 50та энг катта банк рўйхатидан жой олди («Активлар ҳажми бўйича МДХдаги 100та энг йирик банк рейтингига»).

Банк профессионал молия муассасаси ва ўз мижозларининг ишончли ҳамкори сифатида мустаҳкам обрў қозонганлиги, шак-шубҳасиз жаҳоннинг энг катта банклари билан вакиллик муносабатлари тармоғини кенгайтиришда ёрдам берди. Чунончи, таққослаш учун айтиш мумкинки, 1992 йилда жаҳоннинг 83та энг катта банки билан вакиллик муносабатлари ўрнатилган эди, ҳозир эса Миллий банк вакиллик тармоғи жаҳоннинг 80 мамлакатига мансуб қарийб 662та банкни қамраб олган.

Кўплаб ҳукуматлараро комиссияларнинг иштирокчиси ҳисобланувчи Миллий банк хорижий банклар ва молия муассасаларининг маблағларини республика иқтисодиётига жалб этиш, банклараро операцияларни такомиллаштириш, хорижий банклар билан ҳамкорликнинг янги йўналишларини ривожлантириш масалаларида Ўзбекистон Республикаси номидан иш олиб борапти.

Чунончи, 2012 йилда Миллий банк бир қанча икки томонлама битимлар ва меморандумларни имзолади. Бу ҳолат банк-молия муассасалари билан ўзаро манфаатли шериклик муносабатларини кенгайтириш ишларини давом эттириш, минтақавий ҳамкорлик доирасида экспорт-импорт савдо операцияларини қўллаб-қувватлаш, йирик инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик лойиҳаларини молиялаш, республикадаги кадрлар малакасини оширишда кўмаклашиш имконини берди.

Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов Хитой Халқ Республикасига 2012 йил 6 июнда давлат ташрифи билан борганда имзоланган, Ўзмилийбанк билан ХДТБ ўртасида ҳамкорлик тўғрисида тузилган, Ўзбекистон Республикасида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасидаги лойиҳаларни молиялаш учун Миллий банкка 100 млн. АҚШ доллари ҳажмида 4-кредит линияси бериш

кўзда тутилган битимни шундай муҳим ҳужжатлардан бири сифатида қайд этишимиз мумкин.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2012 йил 17-21 сентябрь кунлари Корея Республикасининг Сеул шаҳрига қилган давлат ташрифи доирасида Кореянинг Eximbank of Korea ва Korea Development bank каби етакчи банклари билан Ҳамфикрлик тўғрисида меморандумлар имзоланди. Уларда корейлик етказиб берувчилар/пудратчилар иштирокида лойиҳаларни молиялаш учун Ўзмилийбанк фойдасига тегишлича 100 ва 250 млн. АҚШ доллари миқдорида кредит йўналишлари тақдим этилиши кўзда тутилган.

Миллий банк 2005 йилдан буён Шанхай Ҳамкорлик Ташкилотининг Банклараро бирлашмаси (ШХТ ББ) аъзоси ҳисобланади ва ўша вақтдан буён ШХТ ББга аъзо мамлакатлар билан ҳамкорликни мустаҳкамлаш ҳамда Бирлашма доирасида амалга ошириладиган барча тадбирларда қатнашиш борасида фаол иш олиб борилмоқда.

Етакчи халқаро рейтинг агентликларининг юксак баҳоларини олиш ва сақлаб қолиш масаласи банк сектори ҳам, бутун мамлакат иқтисодиёти ҳам халқаро молиявий-иқтисодий тизимга янада муваффақиятли кириб боришининг долзарб ҳамда муҳим шарт ҳисобланади.

Ўзмилийбанкка нуфузли халқаро агентликларнинг рейтинглари берилганлиги ривожланиш стратегияси тўғри танланганидан яна бир бор далолат беради ҳамда Банкнинг ички ва ташқи бозорлардаги етакчилик мавқеини тасдиқлайди.

Бугунги кунда Миллий банк мамлакатимизда «Moody's Investors Service», шунингдек «Standard and Poor's» каби халқаро агентликларнинг рейтингларини олиб, дадил сақлаб турган кредит-молия муассасаси ҳисобланади. Барча рейтинглар “барқарор” прогнозига эга.

Рейтинг баҳоси Банк миллий иқтисодиётда, республикага хорижий инвестицияларни жалб этишда ва хорижий савдо операциялари бўйича хизматлар кўрсатишда муҳим роль ўйнаётганлигини кўрсатади.

Рейтинг агентликлари билан ҳамкорлик соҳасида тажриба ва ахборот алмашиш мақсадида 2012 йил мобайнида Миллий банк вакиллари «Moody's Investors Service», «Standard and Poor's», «Fitch Ratings» халқаро рейтинг агентликлари, шунингдек Халқаро Валюта Фонди билан “Банкларнинг кредит хатарлари”, “Ўзбекистон банклари: беқарор ташқи фонд шароитида ривожланиш”, “Банкларнинг молиявий лаёқати ва ликвидлигини аниқлаш учун стресс-тест ўтказиш”, “Standard and Poor's рейтинг агентлигининг кредит рейтинглари ва Ўзбекистон банклари бу рейтинглардан фойдаланиши” каби мавзулар бўйича ташкил этилган бир қанча ихтисослаштирилган семинарларда қатнашдилар.

КОРПОРАТИВ БАНК

Филиаллар тармоғи

Ўзмилийбанк фаолиятида унинг қуйи бўлинмаларини жўшқин ривожлантириш ва бошқариш устувор йўналишлардан бири ҳисобланади.

2012 йил якунларига кўра, Банкнинг филиаллар тармоғи 92та бўлинмани ўз ичига олган. Улардан 14таси бўлим ва 78таси филиал бўлиб, Ўзбекистон Республикасининг барча минтақаларида жойлашган мазкур бўлинмалар корпоратив ва чакана миқдорларга кенг доирадаги замонавий банк хизматлари кўрсатилишини таъминляпти.

Бундан ташқари, миқдорларнинг барча эҳтиёжларини қондириш, улар учун қўшимча қулайликлар яратиш мақсадида, шунингдек улар билан орадаги масофани ҳисобга олиб, республиканинг шаҳар ва қишлоқ жойларида 34та мини-банк ва 204та ихтисослаштирилган касса ишлаб турибди. Улар ёрдамида сифатли ва замонавий банк хизматлари кўрсатилмоқда.

Ҳисобот йили янги банк маҳсулотларини жорий этиш борасида Банк тармоғини янада кўпроқ модернизациялаш ва ривожлантириш даври бўлди. Тақдим этилаётган хизматлар сифатини яхшилаш, хизмат кўрсатилаётган миқдорлар доирасини кенгайтириш, Ўзбекистоннинг етакчи банки сифатида ўз пешқадамлик мавқеини сақлаб қолиш Банкнинг асосий вазифасига айланди.

Юқорида баён этилганларнинг ҳаммаси 2012 йилда миқдорлар базасини анча кенгайтириб, миқдорларнинг умумий сонини 2 755,7 мингга етказиш ёки аввалги йилнинг шу даврдигига (2 636,4 мингга) нисбатан 4,5% кўпайтириш имконини берди.

Миқдорга нисбатан сифатни биринчи ўринда ривожлантириш Миллий банк филиаллар тармоғини бошқариш тизимига асос қилиб олинган бош принципдир. Шунга мувофиқ, Банк бизнесни янада ривожлантириш, ресурс базасини ошириш, ҳозир ишлаб турган бўлинмаларда миқдорларга хизмат кўрсатиш шакллари ва усулларини тамоқиллаштиришни режалаштирмоқда.

Ўтган йили Миллий банк муассасалари 587.551 млн. сўм миқдоридан даромад олди ёки режани 130,7% қилиб бажарди. Тегишлича соф фойда 36.339 млн. сўмни ёки 105,2%ни ташкил этди.

Банкнинг ўз ресурс базаси мавжудлиги, кредит портфели тўғри диверсификациялангани, истиқболли даромад манбалари чуқур ўрганилгани ва миқдорларнинг энг қатъий талабларига жавоб берадиган кенг доирадаги банк

махсулотлари жорий этилгани Банка Ўзбекистон Республикасининг бутун иқтисодий сектори ривожланишида кўмаклашиб, молия-кредит хизматлари бозорида пешқадамлик мавқеини эгаллаб туриш имконини бермоқда.

Кредит фаолияти

Банкнинг 2012 йил учун ишлаб чиқилган Кредит сиёсатига мувофиқ, Миллий банк томонидан тақдим этилган кредитлар янги замонавий ишлаб чиқаришларни барпо этиш, корхоналарни модернизациялаш, техник ва технологик жиҳатдан янгилаш, замонавий транспорт, муҳандислик-коммуникация тармоғи ҳамда ижтимоий инфратузилма тобора илгарилаб ривожланиши ва шу асосда янги иш ўринлари вужудга келтирилиши, иқтисодиёт барқарор ва жўшқин ривожланишига эришиш, кичик ва хусусий тадбиркорлик субъектларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ва улар ривожланишини рағбатлантириш, ёшларни тадбиркорлик фаолиятига кенг жалб этиш учун қулай шарт-шароит яратиш, уй-жой, шу жумладан ёш оилалар учун уйлар қурилишини кредитлаш миқёсларини кенгайтириш, ёш оилаларнинг моддий-маиший шарт-шароитини, аёллар меҳнатини енгиллаштирувчи маиший электр асбоблар билан таъминланиш даражасини яхшилаш мақсадида истеъмол кредитлари бериш ҳажмларини оширишга йўналтирилди.

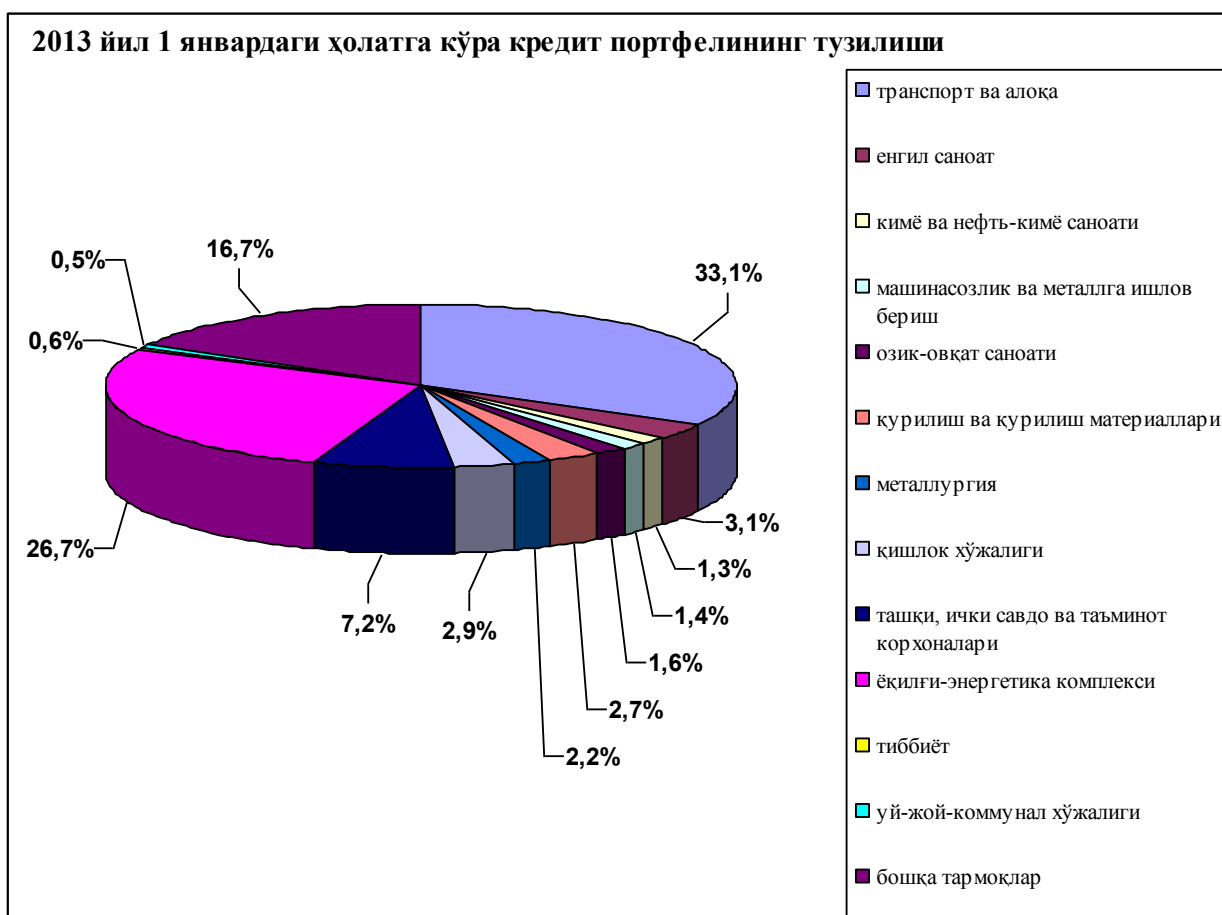
2012 йилда кредит портфелининг ҳажми аввалги йилнинг шу давридагига нисбатан 19% кўпайди. Кредит портфелида узоқ муддатли кредитлар улуши ҳамда бунинг учун ички манбаларни жалб этиш банк фаолиятини баҳолашнинг энг муҳим мезонлари сифатида белгиланган. Кредит портфелининг асосий улуши узоқ муддатли кредитлардан иборат бўлиб, уларнинг қиёсий салмоғини 91%ни ташкил этди.

Хорижий банкларнинг такрор молияланган маблағлари, ЎзР Тикланиш ва тараққиёт жамғармасининг маблағлари, Банкнинг ўз маблағлари хорижий валютада кредитлаш учун; Банкнинг ўзига тегишли ҳамда Ўзбекистон Республикаси Марказий банкидан, Молия вазирлиги ва бюджетдан ташқари фондлардан жалб этилган ресурслар миллий валютада кредитлаш учун манбалар вазифасини бажарди.

Иқтисодиёт реал сектори корхоналарининг капиталлашув даражасини янада кучайтириш ҳамда молиявий барқарорлигини ошириш, иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришлар жараёнига инвестицияларни кенг жалб этиш, ишлаб чиқаришларни модернизациялаш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш мақсадида Банк томонидан йил бошидан бошлаб хорижий ва миллий валютада кредитлар берилди.

Иқтисодиёт реал сектори корхоналарини қўллаб-қувватлаш улар барқарор ишлаши ва экспорт салоҳияти ортишини таъминлашга қаратилган инқирозга қарши дастурлар чора-тадбирлари амалга оширилиши натижасида ҳамда ЎзР Президентининг 2008 йил 28 ноябрдаги ПФ-4058 сонли Фармонини бажариш мақсадида Банк 2012 йилда экспортчи корхоналарга имтиёзли кредитлар берди.

2013 йил 1 январдаги ҳолатга кўра, Банк кредит портфелининг тармоқлар бўйича тузилиши қуйидагича бўлди:

2012 йилда Банк Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Банк тизимининг молиявий барқарорлигини янада ошириш ва инвестициявий фаоллигини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2010 йил 6 апрелдаги ПҚ-1317 сонли қарорини бажаришга қаратилган кредитлар беришни давом эттирди.

2013 йил 1 январдаги ҳолатга кўра Банк кредит портфели умумий суммасида инвестиция кредитларининг қиёсий салмоғи 89%ни ташкил этди.

2012 йил якунлари бўйича “Ўзбекистон Ҳаво Йўллари” МАК, “Ўзбекэнерго” ДАК, Навоий кон-металлургия комбинати, “Ўзбекнефтгаз” МХК, Фарғона нефтни қайта ишлаш заводи УШК, Бухоро нефтни қайта ишлаш заводи УК, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, Республика Йўл Жамғармаси, “Ўзгеобурғилашнефтгаз” АЖ, “Ўзбекистон Темир Йўллари” ДАТК каби корхона ва ташкилотлар Банкнинг энг йирик қарз олувчилари сафидан ўрин олди.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш учун 2012 йилда қуйидаги асосий йўналишлар бўйича лойиҳалар миллий ва хорижий валюталарда молияланди: сут маҳсулотлари, чорвачилик ва бошқа қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш учун замонавий мини-технологиялар сотиб олиш, хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини, шу жумладан сайёҳликни ривожлантириш, шахсий ёрдамчи ва деҳқон хўжаликларига чорвачиликни ривожлантириш учун, деҳқон ва фермер хўжаликларига, тадбиркор аёлларга, оилавий тадбиркорлар ва бошқаларга.

2012 йилда Банк ўз фаолиятида “Мустаҳкам оила йили” давлат дастури, республикада иқтисодиётнинг тегишли тармоқларини ривожлантириш бўйича ҳукумат дастурлари, минтақаларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурлари, иш ўринларини вужудга келтириш ва аҳолини иш билан таъминлаш дастурлари чора-тадбирлари амалга оширилишини кредитлар билан қўллаб-қувватлади.

Лойиҳаларни молиялаш

Ўзбекистон банк секторининг иқтисодий тармоқлари қарор топишидаги иштироки таҳлил қилинганда кўриш мумкинки, тижорат банклари тўлиқ иқтисодий мустақилликни таъминлаш учун мамлакатга айниқса зарур бўлган тармоқларни кредитлашга алоҳида эътибор қаратдилар. Бу эса, кўп жиҳатдан иқтисодий ўсиш катализатори бўлиб хизмат қилди.

Қўйилган вазифаларни амалга ошириш учун Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки ҳам катта куч-ғайрат сарфламоқда.

Бугунги кунда Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки мамлакат молия бозорида ўз етакчилик мавқеини сақлаб турибди. Катта ресурс базаси, сармоя ва активлар Банкка йирик ва узоқ муддатли кредитлар бериш, халқаро молия бозорида барқарор мавқеларни эгаллаб туриш ҳамда хорижий инвестицияларни жалб этиш имконини бераяпти.

Ҳозирги вақтда Миллий банк томонидан умумий қиймати 4,82 млрд. АҚШ доллари (эквивалентда) бўлган 122та инвестиция лойиҳаси бўйича 159та кредит юзасидан хизмат кўрсатилмоқда.

2012 йил учун Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг қафолати билан хорижий кредитларни жалб этган ҳолда амалга оширилаётган инвестиция лойиҳалари манзил дастурига (ЎзР Президентининг 27.12.2011 йилдаги ПҚ-1668 сонли Қарорига 8-илова) мувофиқ, Миллий банк умумий кредит эҳтиёжи 415,8 млн. АҚШ доллари бўлган 2та лойиҳа бўйича молиялаш ишларини бошлади. Булар, жумладан: “Ўзбекистон Ҳаво Йўллари” МАК ҳаво кемалари паркини янгилаш ва унификациялаш (Хитой Давлат Тараққиёт банки ва ЎзР Тикланиш ва Тараққиёт жамғармасининг маблағлари ҳисобидан), “Ўзбекистон Темир Йўллари” ДАТК томонидан юк электровозларининг 11та секцияси сотиб олинishi (ХХР Эксимбанкнинг кредити ҳисобидан).

Янги ишлаб чиқаришларни вужудга келтириш, ишлаб турганларини модернизациялаш ва реконструкциялаш бўйича 2012 йилда амалга ошириладиган йирик инвестиция лойиҳалари жамлама манзил дастурига (ЎзР Президентининг 27.12.2011 йилдаги ПҚ-1668 сонли Қарорига 9-илова) мувофиқ Миллий банк умумий кредит эҳтиёжи 1.023,9 млн. АҚШ доллари бўлган 6та лойиҳа бўйича молиялаш ишларини бошлаган. Булар, жумладан: “Ўзбекистон Ҳаво Йўллари” МАК ҳаво кемалари паркини янгилаш ва унификациялаш (Хитой Давлат Тараққиёт банки ва ЎзР Тикланиш ва Тараққиёт жамғармасининг маблағлари ҳисобидан), “Металл қуйиш-механика заводи” ШКда юрвчи состав таъмирлаш базасини ривожлантириш, вагонсозликни ташкил этиш ва металл қуйиш цехини реконструкциялаш ҳамда Республика йўл жамғармаси учун 6та кўчма асфальт-бетон комплекси сотиб олиш (ЎзР Тикланиш ва Тараққиёт жамғармасининг маблағлари ҳисобидан), Навоий ИЭСда буғ-газ қурилмасини бунёд этиш, Зормитан олтин конлари негизида кон қазиш комплексини куриш, “Муборак газни қайта ишлаш заводи” УШКда суюлтирилган газ ишлаб чиқаришни кўпайтириш учун пропан-бутан аралашмаси тайёрлаш қурилмасини бунёд этиш (ЎзР Тикланиш ва Тараққиёт жамғармаси ва Миллий банкнинг маблағлари ҳисобидан).

Бундан ташқари, ҳукумат қарорлари доирасида Миллий банк томонидан “Ўзбекэнерго” ДАКнинг қиймати 76,2 млн. АҚШ доллари бўлган “Тошкент ИЭСда 370 МВт қувватга эга буғ-газ қурилмасини бунёд этиш” лойиҳаси бўйича молиялаш ишлари бошланди (Тикланиш ва тараққиёт жамғармасининг маблағлари ҳисобидан) ҳамда ХДТБдан жалб этилаётган кредит бўйича “Ўзбекэнерго” ДАКнинг мажбуриятлари бўйича 220 млн. АҚШ доллари ҳажмида қафолат берилди. Шунингдек, Банк умумий кредит эҳтиёжи эквивалентда 26,54 млн. евро ва 7,4 млн. АҚШ доллари бўлган ип ишлаб чиқаришни ташкил этиш бўйича 3та тўқимачилик инвестиция лойиҳасини молиялади.

Шундай қилиб, кўп йиллик иш тажрибаси, халқаро рейтинглар билан қайта-қайта тасдиқланган етакчилик, шунингдек мутахассислар юқори малакага эгаллиги Банкка умуммиллий аҳамиятга эга хўжалик объектларини ривожлантириш молияланишини юқори даражада таъминлаш имконини бераяпти.

Хорижий инвестициялар Банк томонидан мамлакат иқтисодиётининг амалда барча тармоқларига жалб этилмоқда. Инвестицияларнинг энг кўп ҳажми нефтни қайта ишлаш, машинасозлик, озиқ-овқат саноати, рангли ва қора металлургия, тўқимачилик саноати, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши, алоқа, транспорт ва сайёҳлик инфратузилмаларини ривожлантиришга йўналтирилган.

Лойиҳаларни молиялаш натижасида тармоқлар бўйича ишлаб чиқариш кўрсаткичлари ўсишига эришилди.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни кредитлаш

Мустақиллик йилларида жамиятда иқтисодиётнинг хусусий секторига бўлган муносабат тубдан ўзгарди. Ўзбекистон кичик бизнеси ўз мавқеини йил сайин мустаҳкамлаб бормоқда. Мамлакат хусусий ва кичик фирмаларининг маҳсулоти Республика аҳолиси томонидан тобора кўпроқ эътироф этилаёпти. Қолаверса, хилма-хил маҳсулот ишлаб чиқаришга ихтисослашган хусусий корхоналар хориж бозорларига чиқаётган ҳолатлар ҳам кўпаймоқда.

Қабул қилинган умумдавлат дастурига мувофиқ, мамлакат банклари тадбиркорлик субъектларига молиявий кўмак беришлари муҳим масала сифатида қайд этилган. Банклар тадбиркорлар билан фаол ҳамкорлик қилиши Республика иқтисодиётининг мазкур сектори ривожланиши суръатлари ва сифатига бевосита таъсир кўрсатади.

Мамлакатнинг етакчи банки ҳисобланувчи Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки бу йўналишда олиб бораётган ишлар ғоят катта аҳамиятга эга.

Миллий банк тақдим этаётган кредитлар минглаб тадбиркорларга ўз бизнесларини ташкил этиш имконини бераёпти ва айни пайтда янги иш ўринлари вужудга келтирилишида кўмаклашмоқда.

Миллий банк мутахассислари мижознинг фаолияти хусусиятлари ва қарз маблағларига бўлган шахсий эҳтиёжларидан келиб чиқиб, кредитлаш тури ва шаклини танлашда ёрдам берадилар. Буюртманома қисқа муддатларда кўриб чиқилиши, ҳужжатлар тўплами катта эмаслиги, кредитни сўндириш графиги қулайлиги, ҳар бир мижозга алоҳида ёндашув – булар ҳозирги кунда Ўзмилийбанк таклиф қилаётган афзалликлар рўйхатининг бир қисми, холос.

Миллий банк 2012 йилда молиялашнинг барча манбалари ҳисобидан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига жами 800,2 млрд. сўм миқдорида кредитлар берди. Ўсиш 2011 йилдагига нисбатан 197,8 млрд. сўм ёки 32,8%ни ташкил этди.

Кичик бизнес субъектларига барча кредитлаш манбалари ҳисобидан берилган кредитлар жорий йил бошидан буён 22,5 мингта янги иш ўрни яратилишига олиб келди.

Бюджетдан ташқари жамғармаларнинг маблағлари ҳисобидан Миллий банк орқали берилган кредитлар ҳажми 2012 йил якунларига кўра 1,8 млрд. сўмни ташкил этди.

Ўзмилийбанк тадбиркор аёлларни фаоллик билан ҳар томонлама қўллаб-қувватлаб, шу тариқа аёлларни иш билан таъминлашда, уларнинг меҳнат шароитини яхшилашда, соғлом оилани шакллантиришда кўмаклашмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси фаолиятини қўллаб-қувватлаш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” 2004 йил 25 майдаги ПФ-3434 сонли Фармойишини бажариш мақсадида Миллий банк томонидан 2013 йил 1 январдаги ҳолатга кўра, барча кредитлаш манбалари ҳисобидан тадбиркор аёлларга жами 90,2 млрд. сўм миқдорида кредитлар ажратилди. Ўсиш 2011 йилдагига нисбатан 28,1 млрд. сўм ёки 45,3%ни ташкил этди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасида 2006-2010 йилларда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантиришни жадаллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” 17.04.2006 йилдаги ПҚ-325 сонли ҳамда “Ўзбекистон Республикасида 2010 йилгача бўлган даврда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантиришни жадаллаштиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” 21.05.2007 йилдаги ПҚ-640 сонли Қарорларини бажариш

мақсадида, Миллий банк томонидан 01.01.2003 йилдаги ҳолатга кўра, барча кредитлаш манбалари ҳисобидан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига жами 108,1 млрд. сўм ҳажмида кредитлар берилди. Ҳисоб 2011 йилдагига нисбатан 49,2 млрд. сўм ёки 83,8%ни ташкил этди.

Банк томонидан Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Таълим муассасаларининг битирувчиларини тадбиркорлик фаолиятига жалб этиш борасидаги кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” 28.07.2010 йилдаги ПФ-4232 сонли Фармони бажариш борасида серқирра ва аниқ мақсадли ишлар олиб борилмоқда. Чунончи, 2012 йилда Банк томонидан жами қарийб 5,9 млрд. сўм қийматидаги кредит маблағлари ажратилди. 2011 йилдагига нисбатан ҳисоб 2,5 млрд. сўм ёки 75,9%ни ташкил қилди.

Микрокредитлаш ҳам катта аҳамиятга эга. Микрокредитлаш субъектлари мустақил тадбиркорлик фаолияти билан илк маротаба шуғулланиб кўриб, ижобий тажриба тўплаганларидан кейин ўз мавқеларини мустаҳкамлаш ва майда бизнесдан йирикрок ишлаб чиқариш корхоналарини ташкил этишга ўтиш учун катта рағбатга эга бўладилар.

2012 йилда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига барча молиялаш манбалари ҳисобидан берилган микрокредитлар ҳажми 102,6 млрд. сўмни ташкил этди. 2011 йилдагига нисбатан ҳисоб 32,5 млрд. сўм ёки 46,4%ни ташкил қилди.

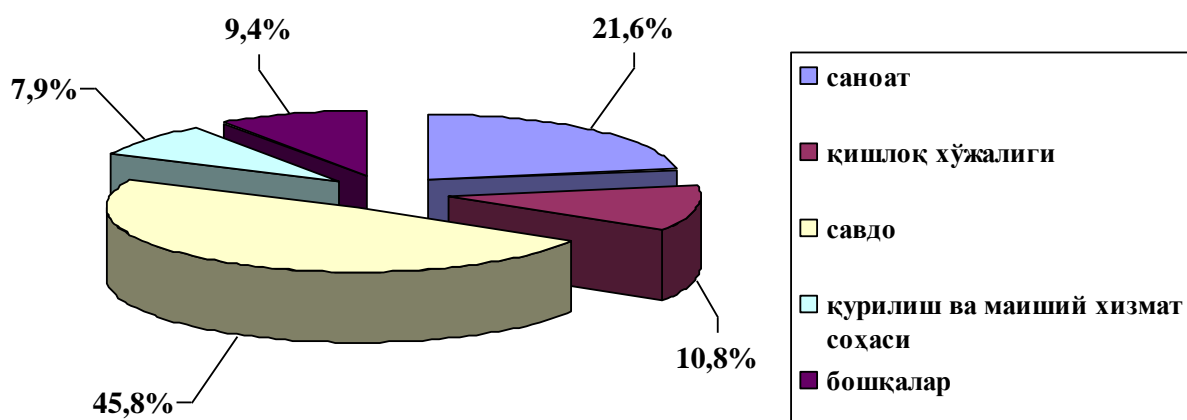
Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик вакилларига қулай шарт-шароит яратилишини таъминлаш мақсадида Банкнинг ҳар бир таркибий бўлинмаси ҳузурида “Тадбиркорлар хоналари” ишлаб турибди. Бу ерда улар барча зарур ахборотни олишлари, ўзларини қизиқтирган ҳамма масалалар юзасидан Банк мутахассислари билан маслаҳатлашишлари мумкин.

Кичик бизнесни қўллаб-қувватлашда Миллий банк иқтисодиёт тармоқларининг кенг доирасини қамраб олади. Булар – енгил саноат, озиқ-овқат саноати, қурилиш материаллари ишлаб чиқариш, қишлоқ хўжалиги, кимё саноати, хизмат кўрсатиш соҳаси ва бошқалар. Иқтисодиётга хорижий сармоя кириб келиши кўшма корхоналар сони кўпайишида кўмаклашмоқда.

Барча кредитлар рақобатбардош маҳсулот чиқариш имконини берувчи энг янги ускуналар ва технологияларни сотиб олишга йўналтирилаяпти.

Республикада макроиқтисодий барқарорликка эришилганлиги кичик бизнес ривожланиши учун кўшимча омил яратди ҳамда мамлакат тадбиркорларининг молиявий аҳволи анча яхшиланишида ёрдам берди. Кичик бизнес субъектлари банк олдидаги ўз кредит мажбуриятларини бажаришларидаги ижобий динамика ҳам шундан далолат бермоқда.

Кичик бизнесга ажратилган кредитларнинг тармоқлар бўйича тузилиши (миллий валютада)

ЧАКАНА БАНК

Чакана миқозлар учун банк хизматлари бозоридаги фаолиятни кенгайтириш Миллий банкнинг устувор йўналишларидан бири ҳисобланади.

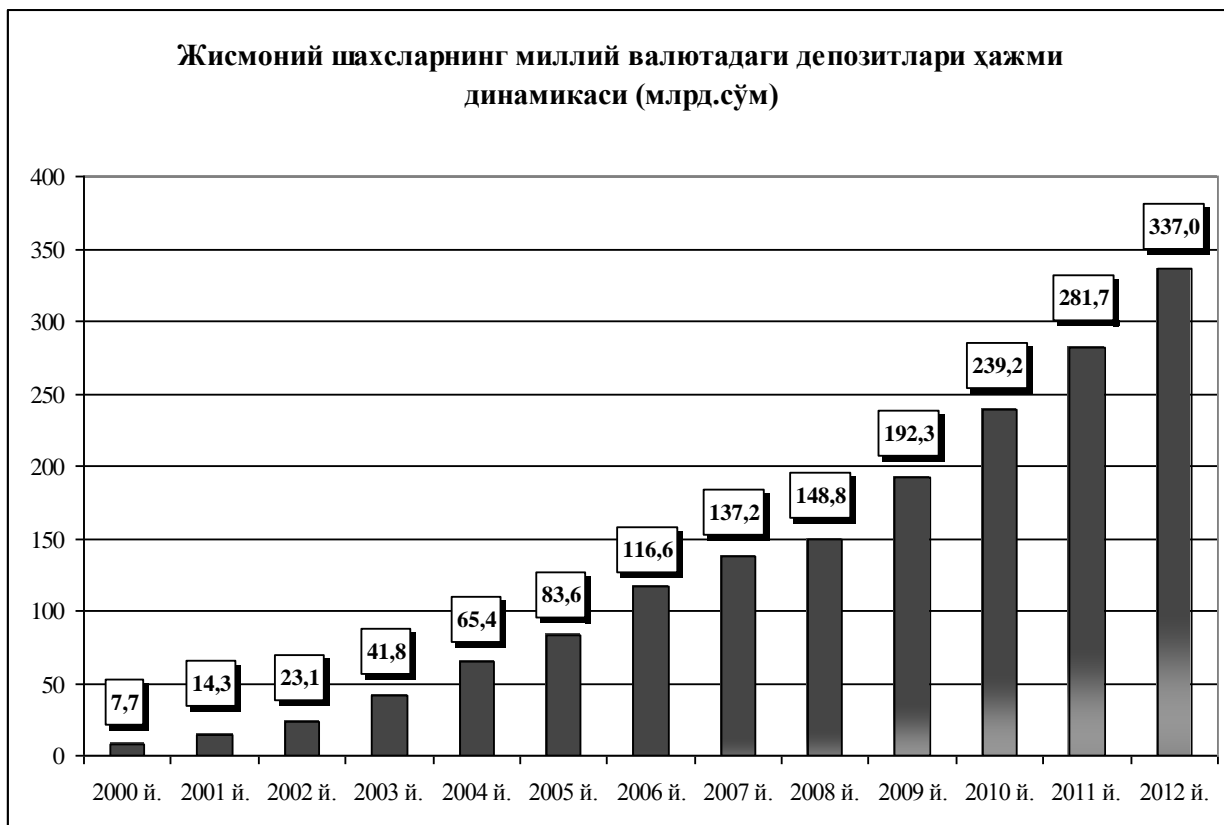
Чакана банкнинг бош вазифаси тақдим этилаётган хизматлар доирасини кенгайтириш ва миқозлар учун юксак даражадаги сервисни таъминлаш йўли билан аҳолининг банк маҳсулотларига бўлган эҳтиёжларини максимал даражада қондиришдан иборат.

Жисмоний шахсларга тақдим этилаётган хизматлар рўйхатида, шак-шубҳасиз, депозит операциялари биринчи ўринда туради.

Омонат операциялари

2012 йилда Банк чакана бизнесни ривожлантиришни муваффақиятли давом эттирди ва кўшимча равишда омонатчиларни жалб этиш ҳамда уларнинг ҳисобварақларидаги қолдиқларни кўпайтириш ишида муайян ижобий натижаларга эришди.

Аҳоли омонатлари ҳажми ўтган йил давомида сўм эквивалентида 121,6 млрд. сўм (30,3%) кўпайиб, 2013 йил 1 январдаги ҳолатга кўра 523,5 млрд. сўмни, шу жумладан миллий валютадаги депозитлар 337 млрд. сўмни ва хорижий валютадаги депозитлар 186,5 млрд. сўм ёки 94 млн. АҚШ долларини ташкил этди.

2013 йил 1 январдаги ҳолатга кўра, миллий ва хорижий валюталарда ўз ҳисобварақларига эга бўлган омонатчилар сони 2,6 миллион кишига етди. Бу эса, одамларнинг банкка ишончи ортганидан, уни омонатлар қайтарилиши ҳамда улар бўйича фоизлар тўланишини кафолатловчи ишончли ва барқарор молия муассасаси деб ҳисоблаётганларидан далолат беради.

Миллий банк доимий асосда сўм ҳамда валютадаги депозитлар диапазонини кенгайтириш борасида иш олиб бормоқда.

Мижозларга таклиф қилинаётган маҳсулотларнинг рақобатбардошлигини сақлаб туриш, депозит ҳисобварақларига аҳоли маблағларини жалб этиш ишида кўпроқ самарадорликни таъминлаш ҳамда жалб этилган маблағлар ҳажмини кўпайтириш учун 2012 йилда хорижий валютадаги 2та ва миллий валютадаги 17та янги омонат жорий этилди. Булар, жумладан – коммунал ва бошқа хизматлар ҳақини тўлашда аҳолига қўшимча қулайликлар яратиш учун мўлжалланган коммунал омонат, “Мустаҳкам оила йили” давлат дастурини бажариш учун ишлаб чиқилган “Мустаҳкам оила” ва “Садоқат” деб номланган 2та депозит, шунингдек “Наврўз” байрами, “Хотира ва қадрлаш куни”, “Мустақиллик куни” ва “Устозлар куни”га бағишланган омонатлар. Бундан ташқари, сентябрь ойида мижозларнинг муайян тоифалари учун мўлжалланган “Талаба”, “Кафолат” ва “Пенсион” аниқ мақсадли депозитлари жорий этилди.

Чакана хизматларни ривожлантириш соҳасида 2012 йил учун тасдиқланган сиёсат муваффақиятли амалга оширилганлиги Миллий банкка мамлакат Президентининг 2008 йил 31 октябрдаги ПҚ-991 сонли Қарорига мувофиқ республикада ҳар йили тижорат банклари орасида аҳоли омонатларини жалб этиш бўйича ўтказиладиган танлов ғолиби бўлиш ҳамда “Аҳоли омонатларини жалб этиш бўйича йилнинг энг яхши банки” (1-ўрин), “Пластик карточкалар орқали иш ҳақи лойиҳаларини жорий этиш бўйича энг яхши банк филиали” (Бухоро вилоят бўлимининг Операция бошқармаси – 2-ўрин) каби асосий ва “Хорижий валютадаги энг яхши жамғарма депозити” қўшимча номинацияларида совринли ўринларни эгаллаш имконини берди.

Чакана хизматлар тўпламига яна аҳолидан коммунал хизматлар учун ва бошқа тўловларни мини-банклар ҳамда махсус кассалар тармоғи орқали қабул қилиш операциялари ҳам киради. Бу тармоқда 2012 йил 1 январдаги ҳолатга кўра 4та мини-банк

ва 83та махсус касса бор эди. 2012 йилда коммунал ва бошқа хизматлар ҳақи сифатида қарийб 152 млрд. сўм қабул қилинди.

Банк шунингдек жисмоний шахсларга халқаро тизимлар орқали амалга ошириладиган банклараро ва тезкор пул жўнатмаларини ўтказиш хизматларини таклиф қилапти.

Ҳозирги вақтда банк муассасалари жисмоний шахсларнинг савдо-сотикқа алоқадор бўлмаган жўнатмаларини «Western Union», «MoneyGram», «CONTACT», «Быстрая почта», «Migom» ва «Азия Экспресс» тизимлари орқали қабул қилиш ҳамда юбориш хизматларини тақдим этаяптилар.

Мижозларга хизмат кўрсатиш пунктлари 2002 йилдан буён ишлаб келаётган давр мобайнида умумий қиймати 858 млн. АҚШ доллари бўлган қарийб 1,37 миллионта операцияни бажарди. Шу операциялардан 47,5 мингтаси 2012 йилда амалга оширилган бўлиб, жўнатмалар ҳажми 38 млн. АҚШ долларини ташкил этди.

Банкнинг инвестицион фаоллигини ошириш учун барқарор ресурс базасини шакллантириш мақсадида, жорий йилда депозитлар турларини кўпайтириш, шунингдек аҳолига кўрсатиладиган янги хизматлар ва банк маҳсулотларини жорий этиш ҳамда улар сифатини ошириш йўли билан аҳолидан жалб этилаётган бўш маблағлар ҳажмларини янада кўпайтириш чакана хизматларни ривожлантириш соҳасининг бош йўналиши бўлади.

Пластик карточкалар

Миллий банк замонавий технологияларни ва аҳоли учун банк маҳсулотларини жорий этиш соҳасида ўзининг новаторлигини, шунингдек ҳамisha мижозларнинг истакларини инобатга олувчи, ўз сиёсатини ҳар бир мижоз манфаатини кўзлаган ҳолда қурувчи шерик эканлигини яққол кўрсатди ва айна пайтда пластик карточкалар бозоридаги ўз етакчилик мавқеини сақлаб турган ҳолда карточка ушловчиларга нақдсиз шаклда кўрсатиладиган хизматлар доирасини кенгайтириб ва такомиллаштириб борди. Ўзмилийбанкнинг ҳам миллий, ҳам хорижий валютадаги пластик карточкалари эгалари сони тўхтовсиз ўсиб бораётганлиги банк хизматлари бозорида Миллий банк ўз маркетинг сиёсатини тўғри танлагани ҳамда замонавий банк маҳсулотлари ва ускуналарини фаол жорий этаётганидан, бўлимлар ва филиалларни мунтазам равишда моддий-техник жиҳатдан қайта жиҳозлаётгани, шунингдек ходимлар малакасини доимий ошириб бораётганлигидан далолат беради.

Доимий мижозлар учун ҳам, потенциал мижозлар учун ҳам ўз хизматларининг жозибadorлигини ошириш, шунингдек аҳолининг нақд пулсиз чакана ҳисоб-китоблар тизимига ишончини мустаҳкамлаш мақсадида Банк мунтазам асосда ҳар хил турдаги пластик карточкаларни ишлаб чиқиб, таклиф қиляпти, уларнинг эгаларига хизмат кўрсатиш инфратузилмасини ривожлантирапти, жўшқин ўзгариб бораётган иқтисодий ва технологик омилларни, шунингдек Банклар уюшмаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банки билан биргаликда тасдиқлаган Ягона тарифларни ҳисобга олган ҳолда ўзининг нарх ва тариф сиёсатини шакллантирмоқда.

2012 йил давомида Банк карточка бизнесининг барча йўналишлари бўйича фаолият кўлами кенгайтирилишини таъминлади, мижозларга пластик карточкалар бўйича янги хизматларни таклиф қилди, нақд пулсиз ҳисоб-китоблар тизими самарadorлигини ҳамда карточкалар орқали кўрсатиладиган хизматлар сифатини оширди.

Муомалага чиқарилган карточкалар миқдори 2013 йил 1 январдаги ҳолатга кўра 1.558 дондан ошди. Миллий валютадаги карточкалар бўйича Банкнинг тўлов терминаллари ва банкоматлари орқали бажарилган операциялар умумий ҳажми 1.566 млрд. сўмдан ошди. Бу эса, 2011 йилдаги шу кўрсаткичдан 18% юқори.

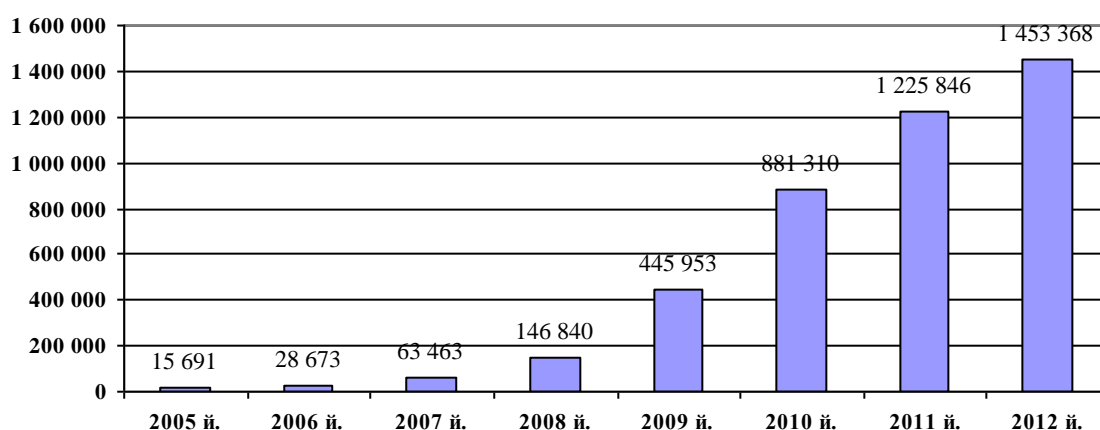

Сўм пластик карточкадан фойдаланувчи мижозлар сони доимий равишда кўпайиб бораётганлигини ҳисобга олиб, Миллий банк улар бўйича хизмат кўрсатиш

инфратузилмасини ривожлантиришга катта маблағларни йўналтиришда давом этди. 2012 йилда Банк пластик карточкаларни тўлов воситаси сифатида қабул қиладиган савдо, хизмат кўрсатиш, умумий овқатланиш соҳаси корхоналари, коммунал тўловларни, шунингдек уяли алоқадан фойдаланганлик учун тўловларни қабул қилувчи пунктлар, дорихоналар, автомобилларга ёнилғи қуйиш шохобчалари, авиа- ва темир йўл кассалари, махсус кассалар, мини банкларни ўз ичига олувчи савдо-сервис корхоналари тармоғини анча кенгайтириб, улардаги терминаллар сонини 1.188тага кўпайтирди.

Миллий валютада чиқарилган карточкалар бўйича 2012 йилда савдо-сервис корхоналарида бажарилган нақд пулсиз операциялар ҳажми қарийб 1,5 трлн. сўмни ташкил этди. Бу эса, аввалги йилдаги ҳажмдан 19% ортиқ.

**01.01.2013 йилдаги ҳолатга кўраб 2005-2012 йиллар даврида
савдо- сервис корхоналаридаги айланмалар суммаси
(млн.сўм)**

Миллий банк маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш органлари ва шаҳарни таркиб топтирувчи корхоналар билан биргаликда пластик карточкалар билан ҳисоб-китоблар кўламлигини кенгайтириш, уларни қабул қилувчи инфратузилмаларни кўпайтириш, янги маҳсулот ва хизматларни жорий этиш ҳисобидан нақд пул эмиссиясини қисқартиришга, сўм карточкалар воситасида корхона ва ташкилотларда иш ҳақи тўлаш бўйича янги лойиҳаларни амалга оширишга йўналтирилган комплекс дастурларни ишлаб чиқди, тасдиқлади ҳамда ҳаётга жорий этди. Бундай лойиҳаларнинг умумий сони 2013 йил 1 январдаги ҳолатга кўра 11.843тага етди. Шундан 1190таси 2012 йилда амалга оширилди.

Пластик карточка ушловчи мижозларга хизмат кўрсатадиган инфратузилма аниқ мақсад билан ривожлантирилиши муайян натижаларни берди. Бугунги кунда Миллий банк нақд пулсиз операцияларнинг умумий ҳажмдаги улуши 92,7% кўпайишини таъминлаб, нақд пулсиз чакана ҳисоб-китоблар тизимини жорий этиш бўйича асосий ғояни амалга оширди.

2012 йилда Банк SmartVista технологик платформасига асосланган «онлайн» тизими карточкаларини чиқариш ва уларга хизмат кўрсатишга киришди. Хусусан, ноябрь ойига келиб, шу тизим карточкаларини чиқариш учун мўлжалланган дастурий таъминотни мослаштириш ишлари амалга оширилди. 2013 йил 1 январдаги ҳолатга кўра, чиқарилган бундай карточкалар сони 54 мингтадан ошди.

Жорий йил 1 январдаги ҳолатга кўра, банк муассасаларида 122та банкомат ва яна шунча инфокиоск бор эди. Мазкур ускуналар иш ҳақи лойиҳаси жорий этилган корхоналарда, шунингдек супермаркетлар ҳамда умумий фойдаланишдаги бошқа жойларда ўрнатилган. Инфокиосклар ва банкоматлар карточка ушловчиларга маблағларни карточкага тушириш, уяли алоқа ва коммунал хизматлар ҳақини тўлаш операцияларини бажариш борасида қўшимча имкониятлар беради.

2012 йилда Миллий банк ўз мижозларига **ONLINE BANK** янги ахборот хизматларини тақдим этишни давом эттирди. **SMS-, E-MAIL-, WEB- хабарлаш ва IVR-сервис** хизматларини ўз ичига олувчи мазкур маҳсулот мижозларга банкда очилган ҳисобварақлар бўйича автоматик кўчирмалар, улар бўйича бажарилган операциялар тўғрисида хабарларни реал вақт режимида олиш, ҳисобварақдаги жорий қолдиқни назорат қилиш имконини беради. 2013 йил 1 январдаги ҳолатга кўра, **ONLINE BANK** хизматига уланган мижозлар сони 22 мингтадан ошди.

Visa Classic ва Visa Electron халқаро карточкаларини чиқариш ҳамда улар бўйича хизмат кўрсатиш ишлари давом эттирилди. Жумладан, Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги ҳисоб-китобларда қўлланилувчи **VISA Electron Travel** карточкасига айирбошлаш пунктларида сотиб олинган хорижий валюта киритилади. Шундай карточкалар фаол чиқарилиши **VISA** карточкалари эмиссиясини таъминлаш учун имконият яратди. Улар сони 2013 йил 1 январдаги ҳолатга кўра қарийб 52 мингтага етди.

Ўзмиллийбанк хизмат кўрсатиш тармоғида (савдо-сервис корхоналари, банкоматлар ва нақд пул бериш пунктларида) халқаро карталар бўйича айланма 2012 йил мобайнида 16,1 млн. АҚШ долларини ташкил этди. Банк **Visa** халқаро карталарининг ушловчиларига савдо-сервис корхоналари ва банк муассасалари орқалигина эмас, банкоматлар ҳамда нақд пул бериш пунктлари орқали ҳам хизматлар кўрсатди.

Ўзмиллийбанк Ўзбекистон Республикасининг «**UZKART**» Банклараро тўлов тизимига қўшилган 28та банк учун ҳисоб-китоб банки вазифасини бажаради, шунингдек у «онлайн» режимида ишловчи янги «**Uzkart-EMV**» карточка тизими учун ҳам шу вазифани бажарувчи банк сифатида тасдиқланган.

Карточкаларга хизмат кўрсатиш инфратузилмасини мақбуллаштириш, мавжуд ускуналар ва дастурий таъминотдан фойдаланиш самарадорлигини ошириш ва шу тариқа пластик карточкалар чиқариш ва уларга хизмат кўрсатиш дастурининг даромадлилигини кўпайтириш принципи асос қилиб олинган стратегия фаол амалга ошириляпти.

Чакана хизматларни ривожлантириш соҳасида 2012 йил учун тасдиқланган сиёсат амалга оширилиши банк пластик карточкалари асосида нақд пулсиз ҳисоб-китоб қилиш тизими янада ривожланиши ва такомиллаштирилишини таъминлаш имконини берди.

ИНВЕСТИЦИЯ БАНКИ

Илгари ёпилган корхоналар бугун янгитдан ҳаёт бошламоқда. Экспортга мўлжалланган ва импорт ўрнини босувчи маҳсулот ишлаб чиқарилмоқда, минглаб одамлар доимий даромад манбаига эга бўлаётдилар. Буларнинг барчаси мамлакат иқтисодий жиҳатдан тараққий этишига, республика аҳолисининг фаровонлиги ортишига хизмат қилади.

Банклар инвестицияларни йўналтириш, ишлаб чиқаришни модернизациялаш, уларни техник ва технологик янгилаш, янги турдаги маҳсулот ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш, бошқарувнинг замонавий усуллари жорий этиш ҳамда янги иш ўринларини вужудга келтириш йўли билан корхоналарнинг ишлаб чиқариш фаолиятини тиклашда бераётган ёрдам муҳим аҳамиятга эга. Давлат раҳбарининг “Иқтисодиёт реал сектори корхоналарининг молиявий барқарорлигини янада ошириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2008 йил 18 ноябрдаги ПФ-4053 сонли Фармони қўйилган вазифаларни ҳал этишда муҳим ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки банкрот корхоналарни соғломлаштиришда фаол қатнашяпти. Мамлакат Президентининг Фармониға мувофиқ Банк олиб бораётган ишлар ўз ижобий натижаларини бермоқда.

Ўзмилийбанк мамлакатдаги энг катта инвестиция банки ҳисобланади. Банк ўз сармояси билан республикадаги стратегик муҳим корхоналарнинг акциядорлари таркибига кириш йўли билан иқтисодиётнинг турли секторларига мансуб корхоналарни инвестициялаш жараёнларида, модернизациялаш, технологик ва техник қайта жиҳозлашда ўз сармояси билан иштирок этаяпти.

2013 йил 1 январдаги ҳолатға кўра, Банк томонидан корхоналар акциялари ва улушларини сотиб олиш йўли билан уларнинг устав сармоясига йўналтирилган жами қўйилмалар 799,3 млрд. сўмни ташкил этди. Ҳолбуки, мазкур кўрсаткич ўтган йил бошида 636 млрд. сўм эди. Ҳисобот йилида Банк инвестиция портфелидаги ўсиш 163,3 млрд. сўмни ташкил этди. Бунга асосан Банк Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Иқтисодиёт реал сектори корхоналарининг молиявий барқарорлигини янада ошириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2008 йил 18 ноябрдаги ПФ-4053 сонли Фармони ҳамда “Иқтисодий ночор корхоналарни тижорат банкларига сотиш тартибини тасдиқлаш тўғрисида” 2008 йил 19 ноябрдаги Р-4010-сон фармойишини бажариш доирасида макроиқтисодий мувозанатни ҳамда иқтисодий ўсишнинг барқарор суръатларини, иқтисодиёт тармоқлари барқарор ишлашини таъминлаш бўйича инқирозға қарши дастурни амалға ошириш натижасида эришди.

2013 йил 1 январдаги ҳолатға кўра, банкрот корхоналарда ишлаб чиқаришни тиклаш, уларни модернизациялаш ва зарур айланма сармоя билан таъминлаш учун жами 157,7 млрд. сўм, шу жумладан 2012 йилда 41,5 млрд. сўм миқдоридаги маблағлар инвестицияланди.

Ўтказилган ишлар натижасида 2013 йил 1 январдаги ҳолатға кўра фаолияти қайта тикланган 48та корхонада (тикланган ва сотилган 18та корхона хам қўшиб ҳисоблаганда) 434,4 млрд. сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди, 100,2 млн. АҚШ доллари қийматидаги маҳсулот экспорт қилинди. Бу кўрсаткичларнинг тегишлича 157,7 млрд. сўм ва 30,8 млн. АҚШ доллари 2012 йилға тўғри келди. Корхоналарда 5546та иш ўрни вужудға келтирилди.

Шу билан бирға, Банк банкрот корхоналар мулки негизида ташкил этилган шуъба корхоналарнинг активларини «NBU Invest Group» ОАЖ ва «NBU Investment» ОАЖ инвестиция компаниялари орқали самарали бошқариш тизимини йўлга қўйган. Мазкур инвестиция компанияларига банкрот корхоналар негизида ташкил этилган 29та шуъба корхона ишонч асосида бошқариш учун топширилган.

Банк ушбу инвестиция компанияларининг устав сармоясини шакллантириш учун 128 млрд. сўм миқдорида пул маблағлари ажратган. Шундан 21,8 млрд. сўми 2012 йилда ажратилган.

Шуъба корхоналар ҳисобига Банк кўйилмалари ошганлиги инвестициялар портфели тузилиши ўзгаришига олиб келди. Мазкур портфель 01.01.2013 йилдаги ҳолатга кўра қуйидаги кўринишга эга бўлди:

Банк портфелининг катта улуши асосан банкрот корхоналар негизда ташкил этилган шуъба корхоналарга тўғри келади (73,51%).

Шунингдек, банк томонидан молия бозори муассасаларини ривожлантиришга жиддий эътибор қаратилмоқда. Хусусан, инвестицияларнинг катта қисми банк секторига (3,96%), молия бозори инфратузилмасига (16,04%), лизинг компанияларига (0,99%), шунингдек суғурта компанияларига (0,70%) йўналтирилган.

Қимматли қоғозлар ва улушларга инвестицияларни амалга ошириш вақтидаги Банк инвестиция сиёсати фаолият кўламларини кенгайтириш, кўшимча мижозларни жалб этиш билан бир вақтда, асосий мезон сифатида фонд портфели даромадлиги таъминланишини кўзда тутлади. Ҳисобот даврида Банк қимматли қоғозлар билан операциялардан олган даромад 8962,4 млн. сўмни ташкил этди. Жумладан:

- давлат ўртача муддатли ғазначилик мажбуриятлари – 27,9 млн. сўм;
- “Агробанк” ОАЖнинг депозит сертификатлари – 525,5 млн. сўм;
- акциялар ва улушлар бўйича дивидендлар – 8409 млн. сўм.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2011-2015 йилларда республика молия-банк тизимини янада ислоҳ қилиш ва барқарорлигини ошириш ҳамда юқори халқаро рейтинг кўрсаткичларига эришишнинг устувор йўналишлари тўғрисида” 26.11.2010 йилдаги ПҚ-1438 сонли Қарорини бажариш мақсадида жами 35 млрд. сўм қийматидаги 35.000 дона корпоратив (субординацияланган) облигациялар чиқаришга қарор қилинди. Эмиссия ҳужжатлари (Эмиссия проспекти ва Қимматли қоғозларни чиқариш тўғрисидаги қарор) давлат рўйхатидан ўтказилди ҳамда Банкнинг корпоратив облигациялари тўлиқ жойлаштирилди.

Ҳозирги вақтда Банкнинг жами 144,9 млрд. сўмлик қарз қимматли қоғозлари муомалада юрибди. Шундан 23,6 млрд. сўмлиги юридик шахслар учун депозит сертификатлари, 47,5 млн. сўмлиги жисмоний шахслар учун депозит сертификатлари ва 121,2 млрд. сўмлиги корпоратив облигациялардир.

Шундай қилиб, рентабеллиги паст корхоналарни соғломлаштириш ва қўллаб-қувватлаш борасида кўрилаётган чоралар иқтисодиётнинг ташқи омиллар таъсирига чидамлилигини таъминлаш имконини берапти, иқтисодиёт барқарор ривожланиши, экспорт ҳажмлари оширилиши, янги иш ўринлари вужудга келтирилиши учун шарт-

шароит яратиб, шу тариқа аҳолининг турмуш даражасини оширмоқда. Шу боис, ҳозирги кундаги муҳим иш – банкрот корхоналарни соғломлаштириш келажакда ҳам Миллий банк фаолиятининг устувор йўналишларидан бири бўлиб қолади.

БАНК ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ РИВОЖЛАНИШИ

Миллий банк бир томондан бутун дунёдаги молия ташкилотлари билан банклараро муносабатлар зарур даражада бўлишини таъминлаш, иккинчи томондан эса, республика ичида ўз мижозларига юқори сифатли хизмат кўрсатиш ва уларни зарур хизматлар билан таъминлаш учун ахборот тизимини бутун дунёда қабул қилинган стандартларга мувофиқ ривожлантираётгани. Миллий банк кейинги йилларда кўрсатилаётган хизматлар доирасини анча кенгайтирди ва мижозларга ҳам корпоратив, ҳам чакана хизматларни тақдим этувчи универсал банкка айланди. Банк ривожланган ахборот инфратузилмасига эга. Миллий банк доимий асосда амалий дастурий маҳсулотларни ишлаб чиқиш ва модернизациялаш ҳамда ишлаб турган автоматлаштирилган банк тизимларини модернизациялаш ишларини олиб бораётгани. Автоматлаштирилган банк тизими молиявий ресурсларни керакли соҳаларда жамлаб, Банкнинг ресурсларини бошқариш, Банк бўлинмаларини оператив тарзда идора этиш имконини беради.

Банкнинг асосий тизимлари ишончилигига кластерли ечимлар асосида резервлаш ҳисобидан эришилди. Бундай йўл тутилиши ҳатто бир ёки бир нечта сервер ишдан чиққан тақдирда ҳам функционалликни таъминлайди.

Шу билан бирга, жаҳондаги ахборот технологиялари ривожланиши тенденцияларини эътиборга олиб, Банк мутахассислари Банк ахборот тизимларини такомиллаштириш борасида янги лойиҳаларни амалга оширмоқда. Уларга аввало қуйидагилар киради:

- Банк бўлинмалари маълумот узатиш корпоратив тармоғи (МУКТ) бўйича банк хизматлари кўрсатишда фойдаланиладиган ахборот ресурслари ва сервислари билан ишлаётганда тизим ишламай қолиши эҳтимолини янада камайтириш;
- хусусий мижозлар учун карточкадангина эмас, депозит ҳисобварақларидан ҳам тўловлар ўтказиш (товарлар ва хизматлар ҳақини мобил телефонлар ва Интернет тармоғи орқали ўтказиш) сервисларини жорий этиш. Шунингдек, Android операцион тизимида ишловчи аппаратлар учун махсус дастур тайёрланди. iOS (iPhone, iPad) ва Windows Mobile тизими негизидаги аппаратлар учун иш олиб борилаётгани;
- интернет-банкнинг жорий этиш. Бу лойиҳа R-bank тизимига уланган Банк мижозларига Банкда очилган ҳисобварақлар билан Ўзбекистоннинг исталган жойида туриб ишлаш имконини берди. Бунинг учун у ерда Интернет халқаро тармоғи бўлиши кифоя;
- пластик карточка ушловчи хусусий мижозлар учун ONLINE BANK хизмати жорий этилди. Мазкур хизмат уларга SMS-/EMAIL-хабарлаш каби сервислардан, ўз ҳисобварағини кузатиш учун Web-/IVR-кабинетдан фойдаланиш имконини беради. Тақдим этилаётган хизматлар доирасини кенгайтириш ва сифатини яхшилаш мақсадида, шунингдек Smart Vista янги карточка тизими фойдаланишга киритилгани муносабати билан, SMS/EMAIL-хабарлаш сервислари Smart Vista пластик карточкалари ушловчилари учун ҳам жорий этилди;
- ахборот хизматларини янада такомиллаштириш доирасида, депозит ҳисобварақларидаги қолдиқлар ва айланмалар ҳақида, берилган кредитлар қандай сўндирилаётгани ва омонатлар бўйича ҳисобланган фоизлар тўғрисида Интернет тармоғидаги шахсий кабинет орқали ахборот олиш имкониятини хусусий мижозларга тақдим этиш. Депозит ҳисобварақларидаги қолдиқ ва айланма ҳақидаги маълумотларни кўриб чиқиш имконияти ишлаб чиқилди ҳамда синов сифатида жорий этилди. Шунингдек, кредитлар бўйича қарзларни тўлаш ва депозитлар бўйича ҳисобланган фоизлар ҳақида ахборот бериш ҳам режалаштирилган;
- корпоратив мижозлар учун R-bank (Internet banking) хизматидан ташқари, ҳисобварақлар бўйича операциялар тўғрисида ахборот олиш тезкорлигини

ошириш мақсадида, SMS-/EMAIL-хабарлаш ва IVR-кабинет хизмати жорий этилди.

Юқори малакали профессионаллар командаси Банк ахборот тизимлари ишини таъминляпти ҳамда янги, энг истиқболли ахборот технологияларини жорий этмоқда. Бу эса, Миллий банкнинг юксак рақобатбардошлигини кафолатлайди.

БАНК ХОДИМЛАРИ

Банк ходимларининг ўзига хос жиҳатлари ва таркиби аввало банк ишининг алоҳида хусусиятлари билан боғлиқдир. Бу эса, банк ходимлари банк фаолиятининг ҳар хил турларини амалга ошириш учун зарур муайян профессионал билимлар ва кўникмаларга эга бўлишларини тақозо этади. Фаолият соҳасига қараб, барча мутахассислар тегишли бўлимлар, бошқармалар, департаментларга бўлинган.

Маълумки, банк рақобатли ва доимо ўзгариб турувчи муҳитда ишлайди. Бу ҳолат банк ходимларидан алоҳида, катта масъулиятни ва ҳар бир алоҳида ходим ўз меҳнати билан банк ишининг умумий натижаларига, унинг обрўсига бевосита таъсир кўрсатишини тушунишларини талаб қилади.

Банк ишидаги техника ва технологиялар ривожланиши, хўжалик алоқалари мураккаблашгани ҳамда мижоз учун кураш ўткирлашгани, банкдаги таҳлил ва прогнозлаш ишларининг аҳамияти ортганлиги банк ходимлари меҳнатининг интеллектуаллашув даражаси ортишига олиб келди. Мазкур ҳолат уларнинг профессионал маҳорати доимий равишда такомиллаштириб борилиши ва тайёргарлик даражаси оширилиши заруратини келтириб чиқаради. Замонавий банкларда раҳбарлар ва мутахассислар банк иши шарт-шароити ўзгариб боришига қараб ходимларни ривожлантириш тизимини ишлаб чиқиш асосида узлуксиз ўқитилишини ташкил этиш масаласига алоҳида эътибор қаратилади.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистон Миллий банкнинг ходимлари 6,5 минг кишидан ортиқ. Ўзмиллийбанк тузилиши ҳам анча кенгайди, Миллий банкда 92та таркибий бўлинма ишлаб турибди. Булар, жумладан – Миллий банк Марказий офиси, Ўзмиллийбанк Тошкент шаҳар бош бошқармаси, Банкнинг 13та вилоят бўлими ва 78та филиали.

Бугунги кунда Ўзмиллийбанк кадрлар тайёрлаш стратегияси банк ходимларини тайёрлаш ва қайта тайёрлаш тизимини янада ривожлантиришга йўналтирилган. Кадрлар малакасини ошириш тизимини кураётганда Миллий банк ўзининг оператив эҳтиёжлари ва стратегик манфаатларига асосланади. Ротация ва кадрлар резервини тайёрлаш масаласига катта эътибор берилмоқда. Бу резерв таркибига Банк тизимидаги 368 нафар истиқболли мутахассис кирган.

Кадрларни тайёрлаш, шу жумладан Банк кадрларининг резервини шакллантириш ишлари банк фаолиятининг турли йўналишлари бўйича олиб борилаёпти. Хусусан:

- Хорижда малака ошириши. Хорижий вакил банклар ва хорижий шериклар билан ҳамкорликни мустаҳкамлаш ҳамда кенгайтириш мақсадида 2012 йилда Ўзмиллийбанкнинг 53 нафар ходими чет давлатларга борди. Шулардан 32 нафари хизмат ишлари билан, 21 нафари малака ошириш учун юборилди. Бунда ўрганилган асосий масалалар: ўтиш иқтисодиёти, молия тизимини ривожлантириш, лойиҳаларни молиялаш (инфратузилма, қишлоқ хўжалиги, кичик ва ўрта бизнес лойиҳалари, хатарларни бошқариш, халқаро миқёсда лойиҳаларни молиялаш, Молиявий ҳисобот халқаро стандартлари бўйича бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботи, халқаро банк ва молия ҳукуқи). Шунингдек, лойиҳаларни бориб кўриш, банклараро алоқаларни янада мустаҳкамлаш ва ривожлантириш масалаларини муҳокама қилиш режалаштирилган;

- ЎзР Банк-молия академиясида ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда ўқитиши (14 ой). 2011-2012 йилларда Банк-молия академиясига Ўзмиллийбанк тизимининг 9 нафар мутахассиси ўқишга кирди. 2012 йил декабрь ойида барча тингловчилар магистрлик ишларини муваффақиятли ҳимоя қилиб, Банк-молия академиясини тугалладилар ва ишга тушдилар. 2012-2013 йилларда Банк-молия академиясига Ўзмиллийбанкдан 9 мутахассис ўқишга кирди ва уларнинг ўқиши ҳозир давом этмоқда;

- Номенклатура лавозимларига (вилоят бўлимлари, филиалларнинг бошқарувчилари, бўлимлар ва филиалларнинг бош бухгалтерлари, Тошкент шаҳар бош бошқармаси ҳамда унинг филиалларининг бош бухгалтерлари лавозимларига) резервда

турганлар 368 киши. Банк кадрлар резервининг малакасини ошириш мақсадида улардан 171 киши малака ошириш курсларида ўқитилди;

- Ўзбекистон Республикаси Президентининг ҳузуридаги Давлат Бошқаруви академияси ҳамда Олий бизнес мактаби. 2011-2012 ўқув йилларида Давлат ва жамият қурилиши академиясига (кундузги бўлим) Ўзмилийбанкнинг 2 ходими ўқишга кирди. Ҳозирги вақтда улар ўқишни муваффақиятли тамомладилар. 2011-2012 ўқув йилларида Давлат ва жамият қурилиши академияси ҳузуридаги Олий бизнес мактабига сиртдан ўқиш учун 4 киши кирди. Ҳозирги вақтда улар ўқишни тамомлаптилар. Академия ва Олий бизнес мактаби битирувчилари Банк резерви ҳисобланади. Уларнинг кўпчилиги раҳбарлик лавозимларига тайинланган. 2012 йил май ойида Давлат ва жамият қурилиши академияси Давлат бошқаруви академиясига айлантирилди;

- 2012 йилда қисқа муддатли минтақавий малака ошириш курсларида ўқитиш. Тижорат банкларининг мутахассисларини ўқитиш бўйича 2012 йил учун тасдиқланган режа-графикка биноан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2011-2015 йилларда республика молия-банк тизимини янада ислоҳ қилиш ва барқарорлигини ошириш ҳамда юқори халқаро рейтинг кўрсаткичларига эришишнинг устувор йўналишлари тўғрисида” 26.11.2010 йилдаги ПҚ-1438 сонли қарори 1-иловасининг 69-бандига мувофиқ, 2012 йил якунлари бўйича Миллий банкнинг 390 нафар мутахассиси турли малака ошириш курсларида таҳсил олдилар. Булар: БМА, РБЎМ, ЎБУ, МЦФЭР-У, ТМИ, ТДИУ, Тошкент шаҳридаги Сингапур менежментни ривожлантириш институти. Ўқитиш учун асосий мавзулар: молиявий ҳисобот халқаро андозалари: назария ва амалиёт асослари; банкларнинг кредит операциялари; ипотека кредитлари бериш усуллари; тижорат банкида ходимларни бошқариш; лойиҳаларни молиялаш; молиявий ҳисобот халқаро стандартлари ва бошқалар;

- Ўзмилийбанкнинг махсус таълим грантлари бўйича ёш мутахассисларни тайёрлаш. Илғор халқаро таълим стандартлари даражасида юқори малакали мутахассислар тайёрланишини янада ривожлантириш ва такомиллаштириш, айниқса Ўзбекистон минтақаларидан бўлган ёшларнинг салоҳиятини рўёбга чиқариш учун шарт-шароит яратиш ва ундан самарали фойдаланиш мақсадида, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Тошкент шаҳридаги Сингапур менежментни ривожлантириш институти фаолиятини ташкил қилиш тўғрисида” 05.09.2007 йилдаги ПҚ-691-сон Қарорини бажариш учун Ўзмилийбанк таъсис этган махсус таълим грантлари асосида Тошкент шаҳридаги Сингапур менежментни ривожлантириш институтида 2008 йилдан буён 4 йиллик бакалаврлар дастури бўйича Ўзмилийбанк грантини олган ёшлар таълим олапти. 2012 йилда 12 нафар талаба ўқишни муваффақиятли тамомлади.

2012 йилда банк тизими учун кадрлар тайёрлаш мақсадида, белгиланган тартибда ишлаб чиқариш амалиётига 256 талаба қабул қилинди. Шулардан 95 нафари Тошкент Молия институтининг талабаси, 13 нафари Тошкент шаҳридаги Сингапур менежментни ривожлантириш институтининг талабаси, 11 нафари жаҳон иқтисодиёти ва дипломатияси университетининг талабаси, 51 нафари ТошДИУ талабаси, 86 нафари банк коллежларининг битирувчилари (асосан, Банкнинг филиаллар тармоғига). Иқтисодий йўналишдаги олий ўқув юртларининг 61 нафар битирувчиси ва битирувчи курсларнинг талабаси уларнинг профессионал ва амалий сифатларини ўрганиш ҳамда кейинчалик ишга қабул қилиш мақсадида 2012 йилда стажировкага олинди. Стажировка якунлари бўйича уларнинг энг истиқболлилари Банк тизимига ишга олинади;

- ҳисобот даврида Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2011-2015 йилларда республика молия-банк тизимини янада ислоҳ қилиш ва барқарорлигини ошириш ҳамда юқори халқаро рейтинг кўрсаткичларига эришишнинг устувор йўналишлари тўғрисида” 2010 йил 26 ноябрдаги ПҚ-1438 сонли қарорини бажариш мақсадида иш олиб борилди: 2012 йилнинг апрель ойида Ўзмилийбанкнинг 20 кишидан кўпроқ ходимлари гуруҳи “SAIPRO” ахборот-рейтинг агентлиги 2012 йил май ойида уюштирган Тошкент Халқаро инвестиция-молия анжумани ишида қатнашди. Ўзмилийбанкнинг 3 нафар ходими Ўзбекистон банклари уюшмаси, Ўзмарказбанк, Банк-

молия академияси томонидан Германия халқаро ҳамкорлик бўйича жамғарма кассалар фонди билан ҳамкорликда ташкил қилган “Хатар менежменти” семинарларида қатнашди; Банкнинг 13 мутахассиси Халқаро валюта фонди ва Ўзмарказбанк вакиллари иштирокида 2012 йил 27 июнда ўтказилган “Банкларнинг молиявий лаёқати ва ликвидлигини стресстестдан ўтказиш” семинари ишида фаол иштирок этдилар, шунингдек Ўзмиллийбанк ходимлари Ўзбекистон банклар уюшмаси, Банк-молия академияси ва Республика иқтисодий олий ўқув юртлари негизда ташкил қилинган илмий-амалий конференциялар ишида фаол қатнашдилар.

Кадрларни янгилаш ишлари доимий равишда олиб борилаёпти, кадрлар ротация қилинмоқда, Банк ходимлари учун стажировкалар ташкил этилмоқда.

Ўзмиллийбанк ходимларини рағбатлантириш дастурларини амалга ошириш мақсадида уларга мунтазам равишда ижтимоий ёрдам ва моддий кўмак берилаёпти. 2012 йилда Банкнинг 17 ходимига ёшга доир пенсия ва ногиронлик пенсияси тайинланди. Ўзмиллийбанкнинг 21 нафар собиқ ходимига тайинланган ёшга доир банк пенсияси, 8 нафар собиқ Банк ходимининг ногиронлик пенсияси миқдорлари қайта кўриб чиқилди.

Миллий банкда Банк мутахассислари малакасини ошириш махсус маркази (ММ) ишлаб турибди.

2012 йил мобайнида Ўзмиллийбанк мутахассисларининг малакасини ошириш марказида Банкнинг 273 нафар мутахассиси ўқитилди. Шулардан 62 нафари номенклатурадаги лавозимларга резервда турган мутахассислардир.

ММда 2012 йил учун ўқув режасида кўзда тутилган 18та курс бўйича машғулотлар ташкил этилди. Бунда куйидаги мавзуларда машғулотлар ўтказилди:

“Замонавий банк иши” – бошқарувчи ва бошқарувчи ўринбосари лавозимларига резервда турган мутахассислар учун; “Банк бухгалтерия ҳисоби” – Бош бухгалтер ва бош бухгалтер ўринбосари лавозимларига резервда турган мутахассислар учун; “Бўлим балансини бошқариш”; “Экспорт-импорт контрактлари ва конвертация ҳужжатлари ҳисобини юритиш ишларини ташкил этиш”; “Тижорат банкининг кредит сиёсати”; “Пул муомаласини ташкил этиш”; “Эмиссия-касса ишларини ташкил этиш”; “СМАРТ-ВИСТА карталар билан ишлашни ташкил этиш” ва бошқалар.

2012 йилда Ички назорат департаменти билан биргаликда кўчма семинарлар дастури ҳамда “Жиноий йўл билан топилган даромадларни легаллаштириш ва терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ЎзР қонунини, шунингдек мазкур қонунга мувофиқ чиқарилган ички норматив ҳужжатларни ходимлар қанчалик билишини текшириш мақсадида компьютерда тест синавлари ўтказиш учун саволлар ишлаб чиқилди.

Ушбу фармойишга мувофиқ, 2012 йилда юқорида айтилган семинарлар Банкнинг 81та муассасида (13та бўлим ва 68та филиалда) ўтказилди. Уларда 1.701 нафар мутахассис қатнашди ва 1.329 мутахассис тегишли норматив ҳужжатларни билиш бўйича тест синавларидан ўтди.

Бундан ташқари, ишда ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш борасида раҳбарлар ва мутахассисларнинг малакаси ҳамда кўникмаларини ошириш хусусида қабул қилинган ЎзР Вазирлар Маҳкамасининг 27.10.2011 йилдаги 289-сон Қарорини ҳамда Ўзмиллийбанк бўйича чиқарилган 2012 йил 2 майдаги 475/14-сон фармойишни бажариш мақсадида, Банкнинг Ахборот технологиялари департаменти билан биргаликда аттестацияга тайёргарлик доирасида Бош офис ходимлари учун машғулотлар ўтказилди.

Айни пайтда, Ўзмарказбанк берган топшириққа мувофиқ, Марказ томонидан бўлим ва филиалларнинг бошқарувчи (13) ва бош бухгалтер (10) лавозимларига тавсия этилган 23 нафар мутахассиси индивидуал тайёргарликдан ўтказилди.

2012 йил мобайнида ўқитишнинг барча шакллари билан жами 2.128 нафар Банк ходими қамраб олинди.

ТАСВИРИЙ САНЪАТ ГАЛЕРЕЯСИ

Ўзбекистон Тасвирий санъат галереяси ўз фаолияти йилларида нафақат Ўзбекистонда, балки бутун собиқ совет республикаларида ҳам ноёб маданият ва санъат марказларидан бирига айланди. Жаҳон тажрибасидан яхши маълумки, турли банклар ҳомийлигида тасвирий санъатнинг ҳар хил турлари фаол қўллаб-қувватланади.

Бугунги кунда Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки ХХ асрга мансуб Ўзбекистон рангасвир ва график асарларининг қизиқарли коллекциясига эга. Мамлакатнинг биронта ҳам музейида уларга ўхшаш асарлар йўқ. Бу коллекцияга замонавий ўзбек рассомларининг асарларигина эмас, айти пайтда миллий санъат классиклари томонидан ХХ асрнинг биринчи ярмида яратилган раритетлар ҳам кирган. Миллий банк тангалар коллекцияси ҳам ғоят ноёбдир. Бу коллекция қадимдан бизнинг кунларимизгача Марказий Осиё ҳудудида мавжуд бўлган турли давлатлар ва турли тарихий даврлар тангалари тизимининг эволюциясини кузатиш имконини беради. Ҳозирги вақтда Миллий банк тарихий-маданий мероснинг ўрта аср қўлёмалари каби муҳим қисмини ҳам сотиб олапти, шунингдек рангасвир, графика ва ҳайкалтарошлик асарлари коллекциясини тўлдирмоқда.

Ўзбекистон Тасвирий санъат галереяси кўргазмалар фаолияти билан қизғин шуғулланиб, замонавий санъатда мавжуд бўлган бадиий йўналишлар ҳақидаги, Ўзбекистон тасвирий санъатини ривожлантиришга ҳисса қўшаётган мусаввирлар тўғрисидаги ахборотни ўзбек томошабинига етказаяпти.

2012 йилда Миллий банк коллекциясига замонавий ўзбек муаллифларининг бир қанча қизиқарли рангасвир, график асарлари ва ҳайкаллари, шунингдек Хоразм ҳуқумдорларининг ноёб кумуш тангаси қўшилди.

Тарихий мавзудаги кўргазмалар орасида Ўзбекистон Республикаси билан Япония ўртасидаги дипломатик муносабатлар ўрнатилганлигининг 20 йиллигига бағишлаб ўтказилган Санъатшунослик институти коллекциясининг “Ўзбекистоннинг Буддага оид мероси” археологик кўргазмасини алоҳида қайд этиш жоиздир. Ўзбекистонлик археологлар, тарихчилар, санъатшунослар, музейшунослар ва Ўзбекистон билан фақат илмий эмас, шу билан бирга дўстона алоқалар ҳам боғлаб турган япон археологи Кюизо Като орасида бўлиб ўтган учрашув юқоридаги кўргазмага қўшимча бўлди. Профессор Като 20 йилдан ортиқ вақтдан буён Сирдарё вилоятида Будда маданияти ёдгорликларини кидириб, археологик қазилма ишларини олиб бориб, Ўзбекистоннинг тарихий-маданий мероси нақадар бойлиги ва хилма-хиллигидан ҳайратланиб келмоқда.

Миллий банк ва Галерея жаҳонга танилган археолог, тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг сенатори, ЎзР ФА академиги Э.В.Ртвеладзенинг 70 йиллигига бағишланган тантанали тадбирда фаол қатнашди.

2012 йилда Галереяда ўтказилган шахсий кўргазмалар орасида рассом Бобур Муҳамедовнинг “Ранглар жилоси” кўргазмаси, Ўзбекистон Бадиий академиясининг академиги, Ўзбекистон Халқ рассоми Медат Кагаровнинг вафотидан кейин ўтказилган “Дарбадар” кўргазмаси, Татьяна Ли асарларининг “Сароб” кўргазмаси, Бахтиёр Назаровнинг “Танланган йўл” кўргазмаси, Ўзбекистон Бадиий академияси академиги, Ўзбекистон Халқ рассоми Акмал Икромжоновнинг “Замонлар ва тақдирлар” кўргазмаси ва бошқалар алоҳида эътиборга лойиқ.

Жамоавий кўргазмалар орасида Наврўз байрамига бағишлаб ўтказилган, “Қирралардан шаклларга” деб номланган Ўзбекистон манзарали пластика санъат асарлари кўргазмаси, Мустақиллик кунига бағишланган “Қадрдон ўлка оҳанглари” номли рангасвир, графика ва ҳайкалтарошлик кўргазмаси ҳақида алоҳида тўхталиб ўтмасликнинг иложи йўқ. ArtweekStyle.uz доирасида ўтказилган 6-Тошкент Фотобиеналеси юксак профессионал даражада бўлиб ўтди. Унда Франк Родель (Германия), Георгий Пинхасов (Франция), Найока Огино (Япония), Айтор Лара (Испания), Луиджи Спина (Италия), Лю Чао Чен, Су Жи Ан (Хитой) ва кўплаб

бошқаларнинг шахсий экспозициялари, шунингдек А.Ҳакимовнинг «Фото-римейк. Генеалогия: хотира дарахти» халқаро лойиҳаси намойиш этилди.

“Ўзбекистон музейлари” туркумида 2012 йилда илк маротаба А.Навоий номли адабиёт музейи фондларидан намуналар кўргазма қилинди. Унга ўзбек тасвирий санъат классикларининг асарлари кирди.

Галереянинг болаларга оид лойиҳалари ҳақида алоҳида тўхталишимиз лозим. Анъанавий равишда 1 июнь – болаларни ҳимоя қилиш халқаро кунида “Уйимда байрам” кўргазмаси ва концерт дастури ташкил этилди. Галерея ҳузурида ташкил этилган “Н.Б.У.” (“Начало Большого Успеха”) болалар студиясининг 8 нафар тарбияланувчиси “Болалар олам суратини чизадилар. Марказий Осиё” халқаро лойиҳасининг совриндори бўлди. Уларнинг асарлари 2012 йил сентябрь ойида Алмати шаҳрида бўлиб ўтган фестиваль альбомидан жой олди. Галерея ходимлари хорижий мамлакатлардаги турли лойиҳаларда қатнашдилар. Масалан, директор ўринбосари К.Оқилова А.Нурнинг “Мен муҳаббат динига эътиқод қиламан” шахсий кўргазмасида мутасаддилик қилди (Боку ш., Давлат санъат музейи); Галереянинг етакчи мутахассислари Г.Умерова ва Д.Розиқов Art Dubai 2012 6-йиллик замонавий санъат ярмаркаси доирасида ўтказилган «Migrasophia» кўргазмасида қатнашдилар (БАА, Шаржа ш.); Галереянинг бош мутахассиси С.Назарова “Музейлар ва сайёҳликни ривожлантиришда хунарларнинг роли” халқаро семинарида (Бишкек ш.) қатнашди ва х.к.

Тасвирий санъат галереясининг фаолияти оммавий ахборот воситаларида кенг ёритилди. Масалан, 2012 йилда чиққан турли республика газета ва журналларида кўплаб кўргазмалар ва тадбирлар тўғрисида 15тага яқин мақола эълон қилинди. Галерея ходимлари «Ўзбекистон», «Тошкент», «Ёшлар», «ТВ Марказ», «НТТ», «Спорт» телеканаллари, «Пойтахт», «Ўзбекистон», «Орият Доно», «Тошкент», «Ёшлар», «Машъал» радиоканалларига Галерея ўтказаетган тадбирлар тўғрисида мунтазам равишда интервьюлар бериб борадилар.

2012 йил охирида бўлиб ўтган Ўзбекистон Бадиий академиясининг «ТОП-АРТ» яқунларига кўра, Галереянинг куйидаги кўргазмалари “Энг яхши шахсий кўргазмалар” номинациясида соврин олди: Бобур Муҳамедовнинг “Ранглар жилоси” кўргазмаси, Медат Кагаровнинг “Дарбадар” кўргазмаси, Бахтиёр Назаровнинг “Танланган йўл” кўргазмаси, Акмал Икромжоновнинг “Замонлар ва тақдирлар” кўргазмаси, Татьяна Ли асарларининг “Сароб” деб номланган кўргазмаси. “Энг яхши бадиий кўргазмалар” номинациясида “Ўзбекистоннинг Буддага оид мероси” кўргазмаси ғолиб чиқди.

2012 йил декабрь ойида Галереяда Халқаро шахмат федерацияси, Ўзбекистон Шахмат федерацияси, “Ўзбекистон маданият ва санъат форуми” жамғармаси томонидан ташкил этилган Гран-при ФИДЕ халқаро шахмат мусобақаси бўлиб ўтди ва у республика ҳамда халқаро оммавий ахборот воситаларида кенг ёритилди.

Галерея ўтказаетган тадбирлар мамлакатимиз кенг жамоатчилигида ҳам, турли хорижий мамлакатлардан келган меҳмонларда ҳам катта қизиқиш уйғотмоқда.

2013 ЙИЛ УЧУН ВАЗИФАЛАР

Мамлакатимизнинг стратегик молия муассасаси ҳисобланувчи Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки ижтимоий, иқтисодий ривожланишда муҳим аҳамиятга эга бўлиб, у иқтисодиётни таркибан ислоҳ этиш ишидаги кафолатчилардан биридир.

Ҳозирги кунда мамлакат банк-молия секторидаги барча ўзгаришларга тезда мослашиш, миждозларнинг ўсиб бораётган эҳтиёжларини кузатиб туриш ва ҳисобга олиш зарур.

Шу муносабат билан, Банк иши натижалари барқарор ўсаётганлиги, унинг хизматлари доимий ривожланиб, юқори даражада тақдим этилаётгани ва улар бир мақсадга – миждоз билан ҳамкорлик янада сифатлироқ, самаралироқ ва қулайроқ бўлишига хизмат қилаётганлиги шак-шубҳасиздир.

Шуни ҳисобга олган ҳолда Миллий банк 2013 йил учун ривожланишнинг қуйидаги устувор йўналишларини белгилади:

- Ўзбекистон иқтисодиёти ривожланишига, айниқса унинг экспорт салоҳияти ўсишига кўмаклашувчи инвестиция лойиҳаларини молиялашда Банкнинг ролини янада ошириш;
- иқтисодий ночор корхоналарни молиявий соғломлаштириш ва қайта тиклашда, уларни техник ва технологик жиҳатдан модернизациялашда, рақобатбардош маҳсулот чиқаришда кўмаклашиш;
- кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликка кўрсатилаётган хизматлар доирасини кенгайтириш, агросаноат комплекси субъектларини қўллаб-қувватлаш;
- биринчи навбатда чакана бизнесни ривожлантириб, ҳар бир миждозга янги ва диверсификацияланган тарзда ёндашиш, бунда янги банк маҳсулотларидан фойдаланиш;
- хорижий банклар ва халқаро молия муассасалари билан ҳамкорликни чуқурлаштириш;
- бутун республикада энг кам харажатлар билан барча турдаги хизматларни тезкор тақдим этишга қодир бўлган филиаллар тармоғини мақбуллаштириш ва мини-банклар тармоғидан кенг фойдаланиш;
- Банкнинг капиталлашув даражасини янада ошириш.